БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 282 (10343) | 1963 оной ноябриин 30, суббото | Сэн 2 мүнгэн

…АЛШАДАЙ МҮНӨӨДЭРЭЙ …ЭРЭГ—ҮГЛӨӨДЭРЭИНЬ …МЖАЛТЫН ҮНДЭҺЭН

…зэй һубайгаар ондо оро- …«хоёр эбэр, гордогор …ондоо юумэ энээндэ үгы …жэ малша зон урданһаа …хэлсэдэг. Иигэжэ хэлсэдэ- …ынишье аргагүй. Һубай …гарза гайда эзэнээ оруул- …бэшэ юу үгэхэнь һэм. …байха үнеэдэйнгээ һу- …шада, тугал, хурьганайн- …эшэхэдэ айл бүлэ урдань …ог бэлэйл. Үнеэ, хонидоо …іжэ шадаагүй эзэншье …алхуу хүн гэжэ хэлсүүл- …н...

…ве ондоо саг. Ганса-хоёр …хонинһоо байтагай арба- …ше малай һубайрха, гар- …тиимэ ехэ гай гасаланда …оор колхоз, совхоз гэжэ …байхань һэн бэ. Гэбэшье …гарзыень тоолоходо гай- …байха. Бухэли үбэлдөө …малые эдеэлүүлжэшье оро- …шэнь хэды ехэ гарзаб! …ахагүйш, һү сагаа эдэ мал- …эхэгүйш, тиихэ мүртөө тэ- …ш эдихэ, харууһалха хүн …эрэгтэй. Теэд энэ гарзые …һайса тоолодог колхозой …эгшэ, совхозой директор …республика дотор тиимэ- …шон байхагүй гэжэ хэлэ- …эдэ алдуугүй даа. Үнгэ- …жэлдэ Сэлэнгын, Хяагтын, …Хэжэнгын олохон ажахы- …гурбэн үнеэд, табан хонин …й нэгыень һубайруулһан …и түлыень тарзалуулһан …юм.

…э байхада һаяхан болоһон …областной партийна кон- …и дээрэ мал ажалай энэ …хохидол, гарза гайе усад- …бадал эгээ шухала зорил- …ай нэгэниинь мүн гэжэ …эһэниинь ехэл ушартай …. Малай һубайрха, гар- …ябадалые болюулха гээшэ …малаа саашадань хүгжөөхэ- …боломжонуудай нэгэниинь

…айнгаа ашаг шэмыень …болгохо, һү, мяха, нооһо …абадаг болохо ябадал мал …е үргэхэ хоёрдохи арга …. Бодоодшье үзэел. Эрхим …малшад, түрүү һаалишад, …одой үнеэн бүриһөө 3000 …литр һү һаажа, хонин бү- …4—5 килограмм нооһо …іжа байхадань, хэдэн олон …, совхозуудта мянга хү- …й литр һү, гурба хүрэхэ- …лограмм нооһо абажа бай- …м даа. Үнгэрөөшэ жэлдэ …лика дотороо дунда зэргээр …бүриһөө 1220 литр һү һаа- …нин бүриһөө 2,7 килограмм …хайшалһан байнабди. Тии- …ахааминай, Яруунын, Хэ- …, Баргажанай зарим ажа- …энээнһээшье бага һү, …абаһан байна.

…а тугалша нүхэр Лит- …агай гурбан центнер шэг- …буруунуудые гүрэндэ ту- …байхадань, тэрэнэй өөрынь …нскиин нэрэмжэтэ совхоз …центнерһээ арай үлүүхэн …дүнжэ тушаана. Имэрхүү …Хэжэгынишье совхоздо бии. …вхозой хонишон Сэнгэ …евые хэн мэдэхэгүй һэм …хүнэй абаһан, хару- …хурьгадай түлгэ болохо- …—45 килограмм татажа …, гүрэндэ совхозой ту- …хонидойнь шэгнүүр ядаа …тушаад гаран килограмм …юм. Хуу бараниинь хурь- …байгаа гэжэ яажа хэлэ- …рэндэ тушааһан хонид …ьешье, ехэ хонидшье бай- …бэзэ. Хонидоо харууһал- …гэ совхоз соо иимэ ондо …байна бшуу даа.

…ажалые хүгжөөхэ, мяха, …оһо ехээр абадаг болохо …дые бүдүүбшэлэн тооло- …мэрхүү байна. Эдэ бүхы …ломжонууд манай алишье …ямаршье совхоз бүхэн- …тэхэдэ хэн арсаха, бу- …а бэлэй. Тиигээд эдэ …хүсэндэнь хүргэхын …лай тэжээл эгээ шухала …лоно. Тэжээлгүй һаа …һубайрха ябадалые үгы

хэжэ болохогүй, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ аргагүй.

Эдэ бүгэдые хараада абажа, XXIV областной партийна конференци республикынгаа колхоз, совхозуудай үмэнэ 1965 оной эсэс болотор 55 мянган тонно мяха, 130 мянган тонно һү, 4,3 мянган тонно нооһо, 24 миллион үндэгэ абадаг болохо, малай, илангаяа эхэ малай тоо толгойе ехээр олошоруулха гэжэ зорилго табяа.

Областной партийна конференциин табиһан зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ энэ жэлэй үбэлжэлгэ тон ехэ удха шанартай. Хэрбээ мүнөө үбэл малаа һайнаар ондо оруулаад, шадал шэмыень буурууланггүй, үбэлдөөшье һаали ехээр хэжэ, түл үхүүлэчгүй байжа шадаа һаа, ехэхэн хэрэг бүтэхэ бшуу даа.

Гэхэтэй хамта үбэлжэлгын һая эхилжэ байтар урда-урданаймнай алдуунууд гаража захалаа. Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Забайкалец» колхозоорхин малдаа тэжээл буйлууланггүйгөөр хүл дороонь хаяжа үгэнэ, тэдэнээ саг сооонь уһалнагүй, үнеэдээ һааха хүниинышье олдоногүй гэжэ манай газетэ уншагшадтаа дуулгаа һэн. Хяагтын управлениин «Дружба» колхоз үбһэ гэжээлээ гамнаһан хэбэртэй болоод, малаа мүнөөнһөө тураажа байна гэжэ дуулдана. Теэд «намар-үбэлдөө сэмгэеэ хатаһан малые хабарынь шара тоһооршье бодхоохогүйш» гэжэ буряад зон хэлсэдэг гээшэ бэзэ.

Улаан-Үдын, Хориин, Зэдын управленинүүдэй олонхи ажахынууд һааляараа ехэ гээгдэжэ, энэ жэл гүрэндэ һү тушааха түсэбөө таһалдуулха болоод байна. Тиигэбэшье һү ехээр һааха хэмжээ абанагүй, үнеэдээ һайса эдеэлүүлээгүй мүртөө силос, үбһэеэ миил дууһажа байна.

Иимэрхүү сошордуу мэдээсэлнүүд бэшэ—бэшэшье нютагуудһаа ороно. Малай үбэлжэлгэдэ мүнөөнһөө үзэгдэһэн дутуу дундануудай ужажа ехэдэцөөгүйдэнь усадхаха, заһажа абаха гээшэ партийна комитедүүд, үйлэдбэриин управленинүүд, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй эгээ шухала зорилгонь болоо.

Хамагай түрүүндэ юу хэхэ хэрэгтэйб?

XXIV областной партийна конференци энэ асуудалда тодорхой харюу үгэнэ. Нэгэдэхеэр, мал ажалда эгээ һайн хүнүүд, коммунистнууд болон комсомолшуудаа эльгээхэ; хоёрдохёор, малшадые эмхидхэн хүдэлгэхэ, хүтэлбэрилхэ хүнүүдые шэлэжэ, фермэ, бригада, колхоз, совхоз бүхэндэ табиха; гурбадахяар, партийна организацинуудай, партийна комитедүүдэй, мүн үйлэдбэриин управленинүүдэй эмхидхэлэй болон ойлгууламжын хүдэлмэриие эрид һайжаруулха шухала гэжэ конференци заана.

Мүнөө үедэ манай колхоз, совхозуудта «Гээгдэнги колхоз, совхозуудай экономикые үргэхэ зарим асуудалнууд тухай» Н. С. Хрущевой бэшэгэй ёһоор, ажахыгаа һайжаруулха хэмжээнүүд зохёогдожо байна. Хүдөөгэй партийна комитедүүд, үйлэдбэриин управленинүүд, эхин партийна организациуд эдэ хэмжээнүүдые зохёоходоо XXIV областной партийна конференциин мал ажалай талаар табиһан зорилгонуудые хараадаа абалсаха, эмхидхэлэй болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие шангадхаха, мал ажалые хүтэлбэрилхэ һайн мэргэжэлтэдые шэлэжэ табиха уялгатай.

Конференциин табиһан зорилгонуудые дүүргэхын тула ехэхэн оролдолго, ехэхэн анхарал хэрэгтэй. Энэ оролдолго, энэ анхарал хадаа малшанай хүндэтэ нэрэдэ хүртэдэг фермын хүдэлмэришэ болон мэргэжэлтэ бүхэнһөө эхилээд, хүдөө ажахыда хабаатай хүтэлбэрилэгшэ бүриин, хүдөөгэй партийна комитет, үйлэдбэриин управлени бүриин харюусалгата хэрэг мүн.

КПСС-эй ЦК-гай ПЛЕНУМЫЕ угтуулан

Жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэ

КПСС-эй ЦК-гай ээлжээтэ Пленумые угтуулан социалис мүрысөө үнгэнөөр дэлгэрүүлжэ, Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахы мяха тушаалгаар жэлэйнгээ түсэб уридшалан дүүргэбэ. Жэлэй эхинһээ хойшо тус ажахынхид 4900 центнер мяха гүрэндэ тушаагаа гэхэ гү, али 1963 онойнгоо түсэбые 103 процент дүүргээ.

Иимэ амжалта малшадай һайнаар ажаллаһанай ашаар туйлагдаа. Жэшээлхэдэ, ажахын 2-дохи отделениин малшан Иннокентий Дмитриевич Житихин 115 хашараг тус тустань дунда зэргээр 300 килограмм шэгнүүртэй болгоо. Зунай бэлшээриин үедэ малаа үдэр, һүнигүй бэлшээдэг байгаа юм.

Туршалга - үйлэдбэрилгын ажахынхид ерэхэ жэлэй нэгэдэхи квартал соо мяха тушаалгаар 1964 онойнгоо түсэб дүүргэхын тулада 310 толгой эбэртэ бодо мал, 200 гахай, 50 моридые шахан таргалуулжа байна.

А. Орбодоев.

Зэдын комбинадай молибденэй фабрикын хүдэлмэришэд КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй хүндэлэлдэ абаһан уялгаяа болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө шангаар тэмсэнэ. Зураг дээрэ: рудагай шулуу бутаргагша Иван Лещинский. Энэ нүхэр халаан бүхэнэйнгөө нормые ходо үлүүлэн дүүргэнэ.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Коммунис ажалай ударник Ольга Калинина ЛВРЗ-гэй модельнэ цехэй эрхим маляр гэжэ нүхэдэйнгөө дунда суурхана. Энэ новатор ажалай вахтада жагсаад, даабаряа ходо 115 процентһээ доошо бэшээр дүүргэдэг. Зураг дээрэ: О. Калинина.
И. ОСЕТРОВОЙ фото.

ТҮСЭБҺӨӨ ГАДУУР 1000 ЦЕНТНЕР ҺҮ ТУШААХАБДИ

Хурамхаанай совхоз һү худалдаха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэбэ. Эндэхид бүри һайнаар ажаллажа, жэлэй эсэс болотор түсэбһөө гадуур 1 мянган центнер һү тушаахаар шиидэнхэй.

Долоон жэлэй 5-дахи жэлдэ абаһан социалис уялгануудаа дүүргэхын тулада манай Хурамхаанай совхозойхид ехэ хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Байгша ондо орооһо таряа абалга горитой дээшэлээ. Совхозоймнай ажалшад, механизаторнууд намарай хүдэлмэриие эмхитэйгээр үнгэргэжэ, таряа хуряалгые богони болзорто дүүргээ һэн. Орооһо таряанай баян ургаса абажа, гүрэндөө 46 мянга гаран центнер таряа тушаагаабди гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо хоёр дахин ехэдхэгдээ. Мүнөө үедэ ерэхэ жэлэй тарилгада хүсэд хүрэхэ үрэһэ хүрэнгэтэйбди. Хамта 27 мянга гаран центнер эрхим шанартай орооһо таряан хаагдажа абтаа.

Мал ажалай талаар хэлэхэ болоо һаа иимэ. Манай совхоз һү тушаалгаар энэ жэлэйнгээ гурбан кварталай түсэбые болзорһоонь урид бэелүүлээд, 800 гаран центнер һү түсэбһөө гадуур тушааһан байгаа. Үнгэрһэн гурбан кварталай дүнгөөр нёдондоной энэ үеынхиһөө һү һаалгые 45 процентээр ехэдхээбди.

Тиигээд мүнөө һаалиин фермэнүүдэй малшад оролдосо үүсхэлээ гаргаан ажаллажа байнхай. Байгша ондо хамта 14500 центнер һү гүрэндэ худалдаха түсэбтэй байгаабди. Тэрэмнай мүнөө бэелүүлэгдээ. Абаһан түсэбтэ уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ байхадаа совхозоймнай һаалишад бүришье урма зоригтойгоор ажаллажа, жэлэй эсэс болотор түсэбһөө гадуур 1 мянган центнерһээ бага бэшэ һү тушаахаар шиидэбэ. Энээн тухайгаа КПСС-эй XXIV областной партийна конференци дээрэ мэдээсээ һэмди. Илангаяа һайн амжалта Сахулиин, Аргадын, Хара-Модоной отделениинхид туйланхай.

Үнгэрһэн арба һарын туршада Сахулиин отделенидэ үнеэн бүриһөө 1300 шахуу литр һүн һаагдаа. Эндэхи һаалишад һү һаалгаяа нёдондонойхиһоо үнеэн бүриин 150 литрээр ехэдхээ юм. Совхозоймнай түрүү һаалишан Ц. Очирова жэшээ болохоор ажаллажа, үнеэн бүриһөө 1819 литр һү һаагаа. Һаалишад Самажап Раднаева—1730, Дындема Очирова —1692, Дулма Лыгденова 1717 литр һү һаагаа. Эдэнэр иимэ амжалта туйлахадаа даадаг үнеэдээ һайнаар харууһалһан, эдеэлүүлһэн байха юм.

Энээнтэй хамта, Сахулиин һаалиин гүүртын түрүү һаалишан, КПСС-эй гэшүүндэ кандидат нүхэр Валентина Кожевинае магтахаар. Нёдондо тэрэ 22 шэнэ гунжадые даажа абаһан байгаа. Тэдэнээ һайнаар харууһалжа, хорин үнеэдээ тугаллуулаад, һү ехээр һаажа эхилээ бшуу. Түрүү онол аргануудые шадамараар хэрэглэжэ, залуу үнеэдээ һү ехэтэй болгоһон байгаа. Мүнөө нүхэр Кожевина мүрысөөндэ эрхимлэлсэжэ ябана. Үнгэрһэн 10 һарын туршада үнеэн бүриин 1345 литр һү һаагаа.

Иигэжэ оролдосотойгоор ажаллаһанайнгаа түлөө Валентина республикын һаалишадай зүблөөндэ хабаадаһан, тэндэ энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 1500 литр һү һаахаб гэһэн социалис уялга абаа юм. Тэрэнэй абаһан уялгаяа дүүргэхэ байһандань этигэнэбди.

Манай совхоз хайшан гээд һү һаалгые ехэдхээб, эмхидхэлэй ямар хүдэлмэри ябуулааб?

Нэгэдэхеэр, адууһа малдамнай үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэгдэжэ абтаа. Бүхыдөө энэ жэлдэ 78 мянган центнер үбһэ, 10 мянга гаран тонно силос дарагдаа. Тиигэжэ үбһэнһөө гадна, үнеэн бүриин 7 тонно шэмэтэ тэжээл бэлэдхэжэ абаабди.

Хоёрдохёор, үнеэдые эртэ тугаллуулдаг болоһон байгаабди. Энэ арга имагтал үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлдэг болоһоноймнай ашаар туйлагдаа бшуу. Гадна, һаалиин үнеэд һубайрхаяа болинхой.

Үнеэдые үбэлэй үедэ тугаллуулхада юугээрээ һайн бэ гэбэл: үбһэ, шэмэтэ тэжээл дээрэ харууһалагдажа байхадаа һү ехэтэй болоно. Тиимэ үнеэд зунай бэлшээридэ гаргагдахадаа ашаг шэмэ бүри ехээр үгэдэг. Мүн эртэ абтаһан тугалнууд намар орой болотор харууһалагдахадаа томо болоожо, гүрэндэ тушаагдана.

Гэхэтэй хамта, совхозоймнай дирекци, партийна комитет, профсоюзай комитет ажалшадай дунда эмхидхэлэй хүдэлмэри горитой ябуулаа. Һаалишад, малшадай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэгдээ. Һара бүридэ мүрысөөнэй дүн гаргагдажа, ажалшадай урда тодорхой зорилгонууд табигдадаг һэн. Ажалай түрүүшүүлдэ дамжуулгын Улаан тугууд, вымпелнууд барюулагдадаг, шан үгтэдэг байна.

Гансашье орооһо таряа абалга, һү һаалгаар иимэ амжалта туйлаа бэшэбди. Харин мал ажалай бусад продуктнууд ехээр абтажа байнхай. Манай совхоз үндэгэ тушаалгаар жэлэйнгээ түсэбые 124 процент дүүргээ. Тиихэдэ хартаабха, овощ худалдалгаар даалгабаряа дүүргээбди. Гүрэндөө мяха ехээр оруулдаг болохын тулада зарим тэды хүдэлмэри хэгдэнэ. Мүнөө 500 гаран толгой эбэртэ бодо мал, 400 гахай шахалгада табигданхай. Эдэ малые түргэн зуураар шахан таргалуулжа, гүрэндэ худалдахын хойноһоо анхарал табигдана. Тиимэ түсхай гүүртэ, фермэнүүдтэ ажалай дүршэлтэй хүнүүд хүдэлдэг юм.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-гай декабрь һарада болохоёо байгаа Пленумые угтуулан социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлнэбди. Мүнөө үедэ совхозоймнай ажалшад ажалаа бүтээсэтэйгээр эмхидхэжэ, мал ажалай продуктнуудай өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулхын түлөө оролдожо байна. Ерэхэ жэлдэ ажалай үшөө ехэ амжалта туйлаха зорилготойбди. Жэшээлхэдэ, һү һаалга 1963 онойхиһоо 10—15 процентээр дээшэлхэ юм. Мүн хүдөө ажахын бусадшье продуктнуудай ехэдхэгдэхэ байһаниинь дамжаггүй.

Б. НАДАГУРОВ,
Хурамхаанай совхозой хүдэлмэришэдэй комитедэй түрүүлэгшэ.

БАЙРАНЬ ДАНШЬЕ МУУ

Үбэлэй хүйтэн үдэрһөө үдэртэ шангадана. Энэ үедэ «Мир» колхозой Дээдэ Бургалтайн отделениин зарим гүүртэ, отаранууд бэлэдхэл һулатайгаар үбэлжэлгэеэ эхилбэ. Илангаяа тугал, бурудай гүүртынхид үбэлэй хүйтэниие тулюураар угтаа.

Хабшаг гэжэ газарта Сампил Цыденжаповай даадаг тугалнуудай гүүртэ байрлана. 110 толгой тугалнуудай байрань даншье муу, досооһоонь тэнгэри харагдажа байдаг юм. Тиихэдэ ханануудынь шабаггдаагүй зандаа. Тиимэһээ хүйтэн һалхин байрыень нэбтэ үлеэжэ, тугалнуудые дааруулна. Тэдэнь нэмэри газар бэдэрэн, далайнгаа урда бүрбылдэжэ харагдана.

Газаа байһан 20 тугалай хүл доронь үбһэн тараагдажа үгтэнэ. Зүгөөр үбһэ, тэжээлэй дутамаг сагта иигэжэ үбһэеэ гэшхүүлхэдэ ямар гээшэб? Хоёр-гурбан һургаагаар кормушкануудые хашабалнь, барагтай ха юм.

Эндэхи зарим тугалнууд сахалайтажа, хамууржа байна. Теэд отделениин ветеринарна хүдэлмэрилэгшэдэй эндэ үзэгдэдэггүйнь гайхалтай. Түрүүшын хүйтэндэ тугалнууд хайрагдажа, туража муудахань холо бэшэ. Мүн энэ гүүртын октябрь һарын дүн һайн бэшэ. Октябрь һарада толгой бүриинь шэгнүүр миил 500 граммаар нэмээ.

Тугалнуудай гүүртэтэй зэргэлээд шахуу нүхэр Д. Банзаракцаевай шахалгада табигдаһан буруудай гүүртэ байдаг. Эндэшье үбэлжэлгэдэ бэлэдхэл балай һайн бэшэ. 157 толгой эмэ буруу бэлшээгдээд лэ байна. Тэдэндэ үбһэн, зелёнко үгтэнэгүй. Тиимэһээ шэгнүүрынь нэмэнэгүй.

Үшөө саашаа ябахада, Цыренжапов Бабуугай гүүртэдэ малаа түргөөр шахан таргалуулха хэмжээн абтанагүй. Хашарагуудта тэжээл үгтэнэгүй шахуу.

Эдэ гүүртэнүүд дээгүүр ябахада, артелиин правлениин, парткомой зүгһөө малшадай байдалда анхарал һулаар хандуулагдана гэжэ ойлгохоор. Гэр байрань дулаалагдаадүй байһаар. Тэдэнтэй тодорхой хөөрэлдөөн хэгдэнэгүй, һара һарынь даабари дуулгагданагүй. Тиимэһээ малшад юунэй түлөө тэмсэхэ, ямар зорилготой байһанаа мэдэнэгүй.

Мүн малшадта газетэ, журналнууд хожомдожо асарагдана. Ерэхэ жэлэй захилшье үшөө хэгдээдүй. Энээниие дары усадхаха шухала.

Ветеринарна фельдшер Бадма-Ханда Мункуева, санитар Дамдин Гармаев гэгшэд малшадай захяае дуулажа, үбшэнтэй мал аргалха хэмжээ саг соонь абадаггүй байһаниинь гэмшэлтэй.

Б. Чагдуров,
«Зэдын Үнэн» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

…овет-чехословацка коммюнике

…ин 25-һаа 28 хүрэтэр …партийно-правительствен- …щиин СССР-тэ ерээд бай- …Советскэ Союз болон Че- …ин хоорондо аха дүү ёһо- …талын харилсан ажал- …ам саашадань хүгжөөхэ …уд зүбшэн хэлсэгдэһэн …оёр партинуудые, хоёр …е һонирхуулжа байгаа …удалнуудаар мүн лэ хөө- …олоо.

…ганууд болон хөөрэлдөө- …ет зүгһөө КПСС-эй ЦК- …эхи секретарь, СССР-эй …үдэй Соведэй Түрүүлэг- …Хрущев, КПСС-эй ЦК-гай …эй гэшүүн, СССР-эй …үдэй Соведэй Түрүүлэг- …эхи орлогшо А. Н. Ко- …СС-эй ЦК-гай секре- …В. Андропов, КПСС-эй …үүд, СССР-эй Министр- …ведэй Түрүүлэгшын ор- …В. Э. Дымшиц, М. А. …П. Ф. Ломако, партийна …нэй бусад ажал ябуу- …абаадалсаа; Чехослова- …өө—делегациие толгой- …Ч-гэй ЦК-гай нэгэдэхи …ЧССР-эй президент А. …КПЧ-гэй ЦК-гай Пре- …гэшүүн, ЧССР-эй пра- …н түрүүлэгшэ Й. Ле- …-гэй ЦК-гай Президиу- …н, ЧССР-эй правитель- …үүлэгшын орлогшо О. Шимунек, КПЧ-гэй ЦК-гай гэшүүн, ЧССР-эй правительствын түрүүлэгшын орлогшо О. Черник болон бусад хабаадалсаа.

Эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө, уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулхын, уласхоорондын асуудалнуудые эбэй ёһоор шиидхэхын түлөө эб найрамдалда дуратай гүрэнүүдэй ябуулжа байгаа мүнөө үеын тэмсэлдэ сэгнэлтэ үгэхэдөө хоёр оронууд бүрин нэгэ һанал бодолтой байһанаа харуулаа гэжэ Советскэ Союзда ЧССР-эй партийно-правительственна делегациин байһан тухай совет-чехословацка коммюнике соо хэлэгдэнэ. Агаарта, замбуулинай дайда, уһан доро ядерна буу зэбсэг туршалгые хорихо тухай договор баталһан ушар уласхоорондын байдалда һайнаар нүлөөлөөд, социальна талаараа тад ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй хоорондо бэе бэеэ ойлголсохо шэнэ арга боломжонуудые нээжэ үгөө гээд онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Совет болон Чехословакиин талануудаа, социалис бусад гүрэнүүд шэнги, уласхоорондын шанга хиналта доро буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, хүсэдөөр хуряаха тухай договор түргөөр баталхын түлөө эрид шууд тэмсэдэг, энэ асуудалаар болохо хэлсээнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахын тулада бэлэмбди гэжэ хоёр таланууд батадхан мэдүүлээ. НАТО-доородог оронууд болон Варшавска договорто хабаадалсадаг гүрэнүүдэй хоорондо бэе бэедээ добтололсохогүй гэһэн хэлсээ баталбал, дэлхэйн али олон районуудта ядерна хүсэнүүдые баридаггүй нютагуудые байгуулбал, тэрэшэлэн иимэрхүү бусад хэмжээнүүдые бэелүүлээд байбал, энэ хадаа уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулха хэрэгтэ һайнаар нүлөөлхэ һэн гээд коммюнике соо тэмдэглэгдэнэ.

Манай үе сагта социализмын оронуудай, уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй дайнда эсэргүүгээр тэмсэдэг бүхы оронуудай, эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдэй нэгэдэмэл хүсэл оролдолгоор дэлхэйн дайе үүдхүүлхэгүй арга бии гэжэ совет болон чехословак таланууд батаар этигэжэ байһанаа дахин онсолон тэмдэглээ.

1943 оной декабриин 12-то баталагдаһан хани барисаан, бэе бэедээ туһалалсаха, дайнай һүүлээр харилсан ажаллалсаха тухай договорой болзорые үшөө 20 жэлээр һунааха гэжэ Советскэ Союзай, Чехословакиин правительстванууд үгэсэ ойлголсоо гээд коммюнике соо хэлэгдэнэ.

СССР-эй, ЧССР-эй партийно-правительственна делегацинуудай хоорондо болоһон һүүлшын хэлсээнүүдһээ хойшо үнгэрһэн үе соо хоёр оронуудай коммунис партинуудай хоорондохи али бүхы холбоо барисаан улам һайжараа гэжэ Советскэ Союзай Коммунис партиин, Чехословакиин коммунис партиин түлөөлэгшэд нэгэн һаналаар онсолон тэмдэглээ гээд коммюнике соо заагдана. 1957, 1960 онуудта Москвада болоһон коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай нэгэн дуугаар баталан абаһан Мэдүүлгэ, Декларацида үнэн сэхэ байһанаа хоёр партинууд батадхан харуулаа.

Марксизм-ленинизмын үзэл сурталые арюунаар аршалан хамгаалха, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй ниитэ хараа шугамые аршалан хамгаалха, социалис байгуулалтатай бүхы оронуудай, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй бата нэгэдэл, нягта жагсаалые улам бэхижүүлхын түлөө тэмсэхээр эрид шиидэнги байһанаа КПСС болон КПЧ дахин элирхэйлэн харуулба.

СССР-эй, ЧССР-эй партийно-правительственна делегацинуудай хоорондо болоһон уулзалга, хөөрэлдөөнүүд аха дүү ёһоной харилсан ажаллалгын, бэе бэеэ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрөөд, зүбшэн хэлсэгдэһэн бүхы асуудалнуудаар нэгэн адли хараа бодолтой байһыень элирхэйлэн тодоруулаа.

(ТАСС).

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар нүхэр П. М. МАТВЕЕВЫЕ шагнаха тухай

Арадай гэгээрэлые хүгжөөхэ талаар габьяатай байһантайнь, түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан Улаан-Үдын багшанарай училищиин директор нүхэр **Матвеев** Платон Марковичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1963 оной ноябриин 27.

ТЕЛЕФОН-ТЕЛЕГРАФ-РАДИО. ҺҮҮЛЭЙ МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

А. И. Микоян Москвагаа бусажа ерээ

Ноябриин 28-да СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо А. И. Микоян Вашингтонһоо Москвагаа бусажа ерээ. США-гай президент Джон Фитцджеральд Кеннедиие хүдөөлүүлгэдэ хабаадалсахын тулада А. И. Микоян Америкын Холбоото Штадуудта ошоһон байгаа.

(ТАСС).

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй сесси

ВАРШАВА, ноябриин 28 (ТАСС). Польшын сеймын байшан соо мүнөөдэр Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй сесси нээгдээ. Европын, Америкын, Азиин болон Африкын 80 гаран оронуудһаа ерэһэн 450 шахуу делегадууд тэрээндэ хабаадалсана.

Польшын олониитын элитэ ажал ябуулагша, ВСМ-эй бюрогой гэшүүн Остап Длуский сессиие нээгээ.

Сессиин зүбшэхэ зүйлдэ ВСМ-эй гүйсэдхэгшэ-президент профессор Джон Берналай (Англи) элидхэл, «Термоядерна дайнай аюулые һэргылэн үгы хэхын, буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ хуряахын түлөө тэмсэл» гэһэн Жак Мадолиин элидхэл (Франци), «Эб найрамдалай болон национальна талаараа бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэл» гэһэн Джон Марксын элидхэл (Урда Африкын республика), болон бусад шагнагдаха.

ТАСС-ай мэдээсэл

Замбуулинай дайдые улам саашадань шэнжэлхэ научна шэнжэлэлгэнүүдэй программын үргэдхэгдэһэнтэй дашарамдуулан ТАСС иимэ мэдээсэл хэхээр түлөөлэгдэбэ. Замбуулинай дайда руу табихын тулада 1963 оной декабриин 2-һоо 1964 оной январиин 25 хүрэтэр Советскэ Союзда һайжаруулагдаһан шэнэ залагша-ракетэнүүд Номгон далайн район шадар табигдаха байна. Тэдэнэй табигдаха координадуудынь иимэ:

I район

Хойто широта		Баруун долгота	
10°	25′	170°	31′
11°	42′	167°	52′
9°	14′	166°	42′
8°	00′	169°	21′

2 район

Хойто широта		Зүүн долгота	
35°	20′	173°	40′
33°	02′	175°	40′
32°	02′	173°	52′
34°	20′	171°	52′

Номгон далай руу залагша-ракетэнүүдые табиха үедэ далай дээгүүр аюулгүйгөөр тамархын, самолёдуудай ниидэхын тулада Советскэ Союзай правительство бусад оронуудай правительствануудта иигэжэ хандаба гэбэл: залагша-ракетэнүүдэй һүүлшын урда тээхи шатын унаха газарта ойрохоно дээрэ хэлэгдэһэн саг соо, мүн дурсагдаһан координадууд соо суднануудай тамархагүйн, самолёдуудай ниидэхэгүйн тула түсхай засагаархидай өөһэдынгөө капитанууд болон командирнуудта заабари үгэхыень гүйна.

Малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ арга

Ороохо тарянай болон хүдөө ажахын бусад ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхын тулада парти, правительствамнай горитой анхарал хандуулна. Энэ оной декабрь һарада болохоёо байгаа КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ шухалын шухала асуудал зүбшэн хэлсэгдэхэнь. Хүдөө ажахыда хими үргэнөөр хэрэглэдэг болоходоо, гансашье бороохо тарянай үндэр баян ургаса абахаһаа гадна, энээнтэй хамта колхоз, совхозууд адууһа малдаа бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ аргатай болохо бшуу. Тиигэбэл, мал ажалай продуктнууд бүри элбэгээр абтаха.

Энээнэй хажуугаар хүдөө ажахын эрдэмтэд, мэргэжэлтэд малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхын тула элдэб аргануудые хэрэглэжэ байнхай. Һүүлэй үедэ залуу малые һайнаар түлжүүлхэ, үбшэнһөө һэргылхэ зорилгоор йод хэрэглэгдэдэг болоо. Хэрбээ тиимэ зүйл малай тэжээлдэ, уулгагдадаг уһан соо бии байгаа һаа, мал түргөөр томо болодог, мяхажадаг юм. Бүри 1929 ондо хүдөө ажахын эрдэмтэ Шапотин йодой зүйл дабһанда оруулжа, хонидто үгэдэг байгаа. Тиихэдэнь хонин бүриһөө 200 — 300 граммаар ехэ нооһон хайшалагдаа. 1952 ондо эрдэмтэ К. Л. Минаков (Волгын туршалгын станци) йод хэрэглэхэдэ һү һаалиин дээшэлһые тодоруулһан юм. 1961 ондо эрдэмтэ И. В. Молчанова (Красноярскын хүдөө ажахын институт) йод уһанда холёод, тахяануудта уулгажа, үндэгэ абалгые 40,2 процентээр ехэдхээ. Нёдондо мүн энэ институтай хүдэлмэрилэгшэ П. П. Смирнова йодые шэнгэн болгожо хэрэглээд, эхэ малда уулгаад, норшоонхонуудай шэгнүүрые 20 процентээр нэмээгээ. Үнеэн бүриһөө нэгэ литрээр ехэ һүн һаагдадаг.

Казахай ССР-эй Наукануудай Академиин, биологиин талаар шэнжэлхы хүдэлмэри ябуулдаг институдай хүдэлмэрилэгшэ Н. А. Симина-Северская хурьгадые йод элбэгтэй тэжээл дээрэ байлгажа түлжүүлээ. Тиихэдэнь 45—50 хоногой туршада шэгнүүрынь 25,5 процентээр нэмэһэн байна. Тиимэ хурьгадһаа 34,7 процентээр ехэ нооһон хайшалагдажа абтана.

Амитадай бэедэ йод ямаараар нүлөө үзүүлнэб? Амитадай бэедэ йодой зүйл оролсоходо маха бададань һайнаар нүлөөлнэ. Жэшээлхэдэ, адууһа малай тэжээлдэ йод оруулхада түргөөр мяхалиг болодог юм. Илангаяа залуу мал түлжэхэдөө өөдэргэн, дорюун байдаг. Энээнэй ашаар мал ажалай продуктнуудые нилээд ехэдхэхэ аргатайбди.

Мүнөө манай республикын зарим аймагуудта йод дуталдажа, ниитын мал өөдэгүйгөөр түлжэхэ ушар үзэгдэдэг. Хүдөө ажахын институдай багша С. И. Ламкинагай шэнжэлжэ үзэһэнэй ёһоор, Хүрбэ, Сэлэнгэ, Зэдэ, Аха, Баргажан болон бусад гол мүрэнүүдые зубшан иимэ байдал үзэгдэнэ.

Хэрбээ хаа хаанагүй йод элбэг байгаа һаа, адууһа мал түргөөр үдэхэ, һү, мяха, нооһо, үндэгэ болон бусад продуктнууд бүри ехээр абтадаг байха һэн. Зүгөөр тэрэнэй зарим гол нютагуудта дутамаг байһан дээрэһээ йодые, дабһыень үргэнөөр хэрэглэхэ зорилго гарана гээшэ. Энэ хадаа манай республикын колхоз, совхозуудай саашадаа мал ажалаа хүгжөөхэ хэрэгтэнь угаа ехэ удха шанартай.

Тэжээлдэ йод холиходо малай ашаг шэмэ дээшэлнэ

Гэхэтэй хамта йодые элдэб витаминуудта, мүн химическэ промышленностиин гаргадаг зүйлнүүдтэ оруулалсахада, ашa ехэтэй байһаниинь элитэ. Һүн, мяхан, үндэгэн гэхэ мэтын мал ажалһаа абтадаг продуктнуудта биологическа аргаар йод бии болгоходо хүнэй бэедэ баһал туһатай. Ялахадааб гэхэдэ, хүнэй эдижэ, уужа байһан хоолдо йод дутамаг байбал, зоб үбшэн хүрэдэг юм.

Хүдөө ажахыда йодой ямар ехэ туһатай байдагые иимэ жэшээнүүд харуулна. Тиимэһээ тэрэнине нэгэ талаараа малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэдэ, хоёрдохёор—малые элдэб үбшэнһөө һэргылхын тула хэрэглэгдэдэг байһые хүдөө ажахын мэргэжэлтэд һайса мэдэжэ байха ёһотой.

Үшөө юу хэлэгдэхэб гэбэл: республикымнай ажахынуудта йод хайшан гээд хэрэглэхэ тухай тодорхой заабари бэелүүлэгдэнэгүй. 1962 ондо микроэлементнүүдые шэнжэлхэ Бүхэсоюзна зүблөөндэ иимэ дурадхалнууд баталагдан абтаа һэн. Тусхайлан хэлэбэл, йодой калиие эбэртэ бодо малда толгой бүриин 1,5—2,5 миллиграмм, хонидто—0,25—0,4 миллиграмм, томо гахайнуудта —0,2—0,5 миллиграмм хүрэтэр үдэр бүри үгэжэ байхаар тодорхойлоо.

Эрдэмтэд иимэ заабари гаргахадаа, нютаг нютагай байдалые хараха, таарамжатайгаар хэрэглэхэ гэһэн байха юм. Зүгөөр зарим аймагуудта йодой зүйлнүүд газарай хүрьһэ шоройдо, малай тэжээлдэ, гол горходой уһанда элбэг байжа болохо. Тэрэниинень харалсажа, энэ заабари хэрэглэхэдэ таараха байна.

Һүүлэй үедэ республикымнай туршалгын станци иодой калиие 5 процентын хэмжээтэйгээр сэбэр уһанда холижо, малда үгэнэ. Энэнь малда үгтэхэ бүдүүн тэжээлдэ, талха тарянай зүйлдэ сасагдадаг юм. Тиимэ йодтой болгогдоһон тэжээл үдэр бүри малда эдюулэгдэдэг бэшэ, харин дүрбэ хоноод лэ үгтэжэ байдаг. Иимэ аргын хэрэглэгдэһэнэй ашаар мал һайнаар түлжүүлэгдэдэг болоо. Ашаг шэмэнь дээшэлнэ.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленум оронойнгоо химическэ промышленностиие улам саашадань хүгжөөхын тулада шухала хэмжээ ябуулгануудые хараалхань лабтай. Химическэ промышленностиин хүгжэхэтэй хамта, хүдөө ажахыдамнай —гансашье тарян ажалда бэшэ, мүн мал ажалда шэнэ аргануд үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болохонь дамжаггүй.

А. ЦЫБАНОВ,
ветврач, Буряадай туршалгын станциин научна хүдэлмэрилэгшэ.

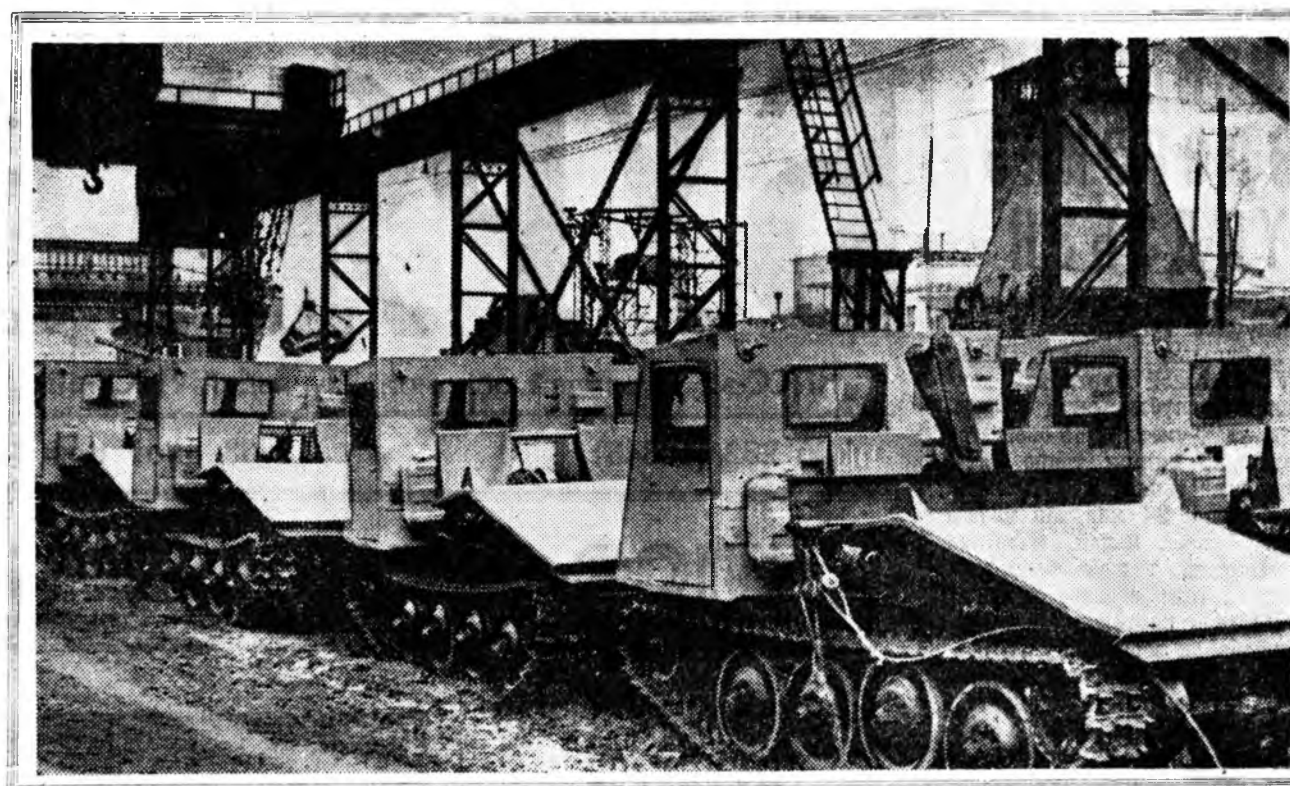

★

КАРЕЛИИН АССР. Онежскэ тракторна заводой бүтээн гаргадаг «ТДТ-40 М» гэжэ модо таллуулдаг тракторнууд манай орон дотор ехээр һайшаагдахаһаа гадна, мүн гадаадын оронуудта ехэ хүндэтэй болонхой. Мүнөө жэлдэ энэ предприяти өөһэдынгөө бүтээһэн машинануудые дэлхэйн 28 гүрэндэ эльгээхэ юм. Зураг дээрэ: «ТДТ-40 М» гэжэ модо таллуулдаг тракторнууд хэрэглэгшэдтэнь эльгээгдэхэеэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

★ ★

Гушан жэлдэ слесареэр...

ЗУРАГЛАЛ

«Ажал гээшэ хамаг баялигые бии болгодог ажабайдалай мүнхэ булаг гээшэ. Ажал хэжэ жаргахаш, айл боложо амархаш»—гэжэ хүндэтэ ахэ эсэгэ хоёройнгоо хэлэһэн юрөөһэниие слесарь Василий Филиппович Мусыхин мүнөөшье хүрэтэр мартаагүй. Тэрэ сагһаа хойшо гушаад жэл үнгэрбэ. Агууехэ ород арадай ахадүүгэй хани халуун туһаламжаар түрэл Буряад орондо социалис томо предприятинуудай нэгэн болохо паровозо-вагон заһабарилгын завод баригдаад, түрүүшынгээ жэл хүдэлмэрилжэ байһан үе бэлэй. Тэрэ үедэ оройдоол хори хүрэжэ ябаһан Василий Мусыхин комсомолой путевкоор Украинаһаа тус заводто ажаллахаар ерэһэн юм. Мүн энэ заводто ажаллахаяа үшөө хэдэн залуушуул ерэлсэһэн байгаа.

Габшагай залуушуулай габьяата ажалынь гайхамшагта амжалтада тэдэниие хүтэлөө. Үнгэрһэн энэ үе соо эдэ залуушуулай гараар нилээд олон юумэн бүтээгдэһэн байха. Урдань паровоз-вагон бүтээдэг байхадань Улаан-Үдын заводой гаргаһан паровозууд мүнөөшье оронойнгоо түмэр замаар тоолошогүй олоороо ябажа байна гэхэдэ алдуу болохогүй.

— Анхан эндэ ерэхэдээ паровоз заһабарилдаг цехтэ ажаллажа эхилээ һэм. Хүдэлжэ эхилһэнһээмни хойшохи үе соо хэды ехэ хубилалта болоо гээшэб. Заводнай анха паровоз-вагон заһабарилдаг, удаань тэдэниие бүтээдэг, мүнөө локомотив-вагонуудые заһабарилдаг болоо,— гэжэ Василий Филиппович баяртайгаар хөөрэдэг.

Үнгэрһэн үе соо тус заводой үргэдхэгдэн хүгжэхэтэй хамта тэрэнэй хүдэлмэришэдэй эрдэм болбосорол, мэргэжэл шадабаринь ехээр дээшэлэн ургаа. Василий Филиппович Мусыхин Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой суута хүдэлмэришэдэй нэгэн, коммунис ажалай ударник. Тэрэнэй дүрэ зурагые заводой Хүндэлэлэй самбар дээрэ хододоо харахат.

Ленинэй орденто Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой локомотивуудые задалжа заһабарилгада бэлэдхэдэг цехтэ ороходо цехэй тээ наанахана аянда гарахаар зэһээд байһан электровозууд зэргэлэн харагдана. Тээ саашахана ошоходо, элдэб станок, мотоорнуудай эрьелдэн нүршэгэнэлдэжэ, тэдэнэй дэргэдэ хүдэлжэ байһан нэгэ адли тоһолиг хүхэ комбинезонтой хүдэлмэришэдэй забда залигүй ажаллахань харагдана.

— Цехэймнай түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн Василий Филиппович Мусыхин, танилсагты,— гээд цехэй начальник Михаил Павлович Суворов дунда зэргын бэетэй наһатайшаг хүнтэй маниие танилсуулна.

Өөр тухайгаа олон үгэ дуугарха дурагүйшэг зантай Василий Мусыхин сугтаа ажалладаг слесарьнууд М. И. Василенко, Г. С. Лещенко, Н. А. Музалев гэгшэд тухайгаа баяртайгаар хөөрэжэ, ажалайнь амжалтаар омогорхоно. В. Ф. Мусыхинай оролдосотой, шадамар бэрхэ, мэргэжэл шадабари ехэтэй эрхим слесарь байһан тухайнь гансал тэрээнтэй сугтаа ажалладаг нүхэдынь бэшэ, харин ондоо халаанда хүдэлдэг хүнүүдынь магтана. Жэшээлхэдэ, энэ цехэй үйлэдбэриин нүгөө нэгэ участогта локомотивай частьнуудые сэбэрлэн тоһододог коммунис ажалай ударник Кристинья Трофимовна Иванова ингэжэ хөөрэнэ: «Би арбан табан жэлэй туршада энэ цехтэ ажалланаб. Слесарь Василий Филиппович Мусыхиние суута хүдэлмэришэн гэжэ нэрлэгшэб. Юуб гэхэдэ, тэрэ гансал бэеэ харадаг хүн бэшэ, харин коллективайнгаа түлөө оролдожо ажалладаг. Алишье сагта, ямаршье асуудалаар тэрээндэ хандаа һаашни заатагүй туһаламжа үзүүлдэг. Нёдондо электровозой шухала нэгэ частиие задалжа тоһодоод, тэрэнээ суглуулжа ядашоод байхадам, слесарь Мусыхин хүдэлмэриингөө һүүлээр үлэжэ намда туһалалсаа һэн. Аха нүхэрэйнгөө ашаар тэрэ халаанайнгаа даалгабари 110,5 процент дүүргээ һэм».

Локомотив-вагон заһабарилгын заводой энэ цехтэ гушадахи жэлээ таһалгаряагүй ажаллажа байһан слесарь Мусыхинай сугтаа ажалладаг нүхэдтөө үзүүлдэг туһаламжые тоолохо болоо һаа олон байха. Жэшээлхэдэ, слесарь В. Ф. Мусыхин нёдондо жэл һара бүхэнэйнгөө даалгабари 110—115 процент дүүргэһэн байбал, байгша оной туршада һара бүриингөө үйлэдбэриин даалгабари эрхим шанартайгаар 120—125 процент дүүргэнэ. Энээнэй урда жэлнүүдтэ паровозой элдэб частьнуудые заһабарилгада хабаададаг байһанаа, мүнөө электровозуудые заһабарилалсана.

—Хүсэтэ локомотивай олон зуун оньһото частьнуудые задалаад, заһабарилгада бэлэдхэхэ гээшэ тиимэ хүнгэн ажал бэшэ, харин уран нарин арга шадабариин хүсэн. Тэрэниие слесарь Мусыхин амжалтатайгаар дүүргэнэ,— гэжэ арбан табан жэлдэ тэрээнтэй сугтаа ажаллажа байһан слесарь Михаил Иванович Василенко аха нүхэрөө үнэн зүрхэнһөө магтана.

Хэнэйшье мэдэхээр, ажалай амжалта өөрөө ерэдэггүй, үнэн сэхэ ажалаар олдодог. Слесарь хүн гээшэ, электровозые задалжа заһабарилхаһаа гадна металлай технологиие һайнаар мэдэхэ ушартай. Тиимэһээ техническэ элдэб бодолго, саарһа гүүрһа уншажа ойлгохо ёһотой юм. Энэниие Василий Филиппович гүнзэгыгөөр ойлгожо ажалладаг. Тэрэ хадаа техническэ бюллетень, [журн]алнуудые, «Экономическая газета» гэхэ мэтые саг үргэлжэ уншажа [ха]нирходог. Мэдэхэ шадаха бо[лһон] юумэнүүдээрээ һанаагаа амар[лан], шанэ, түрүү юумэ ажалдаа н[эбтэ]рүүлхын түлөө хэшээл оролдо[жо] гаргаха гээшэ хүдэлмэришэн [хүнэй] һайн һайхан шэнжэ шанар мүн.

Түүхэтэ долоон жэлэй табадахи жэлые ажалай эрхим амжалтаар дүүргэхын түлөө мүрысөөндэ о[ролсо]һон слесарь Василий Филиппович Мусыхин жэлэйнгээ түсэб [байгша] оной декабриин 15 хүрэтэр дү[үргэ]хэ зорилго урдаа табинхай. [Тэрэ] мүнөө халаанайнгаа даалгабари 125—128 процент дүүргэнэ.

Локомотив-вагон заһабарилгын заводой локомотивуудые задалжа, заһабарилгада бэлэдхэдэг цехэй [кол]лективай түйлажа байһан а[жалай] амжалта соо түрүү хүдэлмэри[шэн] слесарь Василий Филиппович [Мусы]хинай хубитань горитой. Абаһа[н со]циалис уялгаяа нэрэтэй солото[ор] дүүргэхын, коммунис ёһоор ажа[лла]ха, ажаллахын түлөө тэмсэжэ [бай]һан тус цехэй коллективтэ Аг[уу] октябриин дүшэн зургаан жэлэй һайндэрөөр дашарамдуулан комм[унис] ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэ олгог[дон]хой. Энэ цехэйхид байгша оной [эхин]һээ хойшо түсэбһөө гадуур нэ[гэ] электровоз задалжа заһабари[лга]да бэлэдхээд, продукциин өөрынь сэнгые 3,5 процентээр хямдаруу[лаа]. Мүн ажалай бүтээсые 15 процен[тээр] дээшэлүүлэнхэй.

— Коммунис ажалай колле[ктив] гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэеэ улам [са]шадань арьбадхажа ажаллаха г[эжэ] манай цехэйхидэй нангин [үүр]мүн,— гээд Василий Филиппович [Му]сыхин хөөрөөгөө дүүргэнэ.

Д. ШАГДУРОВ.

Шэлэй заводойхид шэнэ уялгаа дүүргээ

Химиин промышленностиие улам саашань хүгжөөхэ асуудал зүбшэн хэлсэхэ партиин ЦК-гай Пленумые ажалай амжалтаар угтаха гэһэн һанал эрмэлзэлгэтэйгээр шэлэй заводойхид ажаллана. Манай үйлэдбэридэ хими ехэ удха шанартай болоно. Тиимэһээ тэрэниие хүгжөөхэ гэһэн асуудалаар ехэ һонирхон, Пленумые ажалай шэнэ бэлэгтэйгээр угтаха гэжэ хүдэлмэришэд мүрысэнэ.

Манай заводойхид ноябрь соо яһала һайнаар хүдэлмэрилжэ гарахань. Эндэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ мастер Надежда Николаевна Войлоковагай даадаг 2-дохи халаан түрүүлжэ ябана. Тус халаанайхид даабаряа холо үлүүлэн дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур энэ һара соо 9 вагон сонхын шэл үйлэдбэрилһэн байна.

Олон түрүүшүүл бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Машинистнууд Петр Филиппович Фомин, Григорий Павлович Хлызов, шэл хайлуулагша Дмитрий Павлович Пияк, инженер Тамара Ивановна Титовагай даадаг халаан социалис мүрысөөндэ һайн үрэ дүн туйлана. Машинистнууд Александр Подойницын, Иван Буланцев, шэл шанагша Юрий Вершинин гэгшэд мүн шалгарна.

Шэл отолон ябталдаг цехэй коллектив (начальнигынь Валентина Сергеевна Бажина) ноябриин түсэбые болзорһоонь 4 хоногоор уридшалан дүүргэнхэй. Бүхыдөө заводнай энэ жэлдэ абаһан дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгаяа дүүргэжэ шадаа. 250 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл үйлэдбэрилхэ уялгамнай 330 мянга хүрэтэр дүүргэгдэбэ.

К. Исаков,
шэлэй заводой түсэблэлгын таһагай начальник.

Улаан-Үдын мебель хэдэг, модо хюреэдэдэг комбинадай хүдэлмэришэд жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэхэеэ байна. Комбинадай модо хюреэдэдэг цехэй рамщик Дон Николаевич Нефедьев, хабтагайнуудые тайрагша Н. К. Корнакова, багсалагшад Е. Леонова, П. Масальская гэгшэд мүрысөөндэ түрүүлэн, даабаряа 110—115 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

Зураг дээрэ: Д. Н. Нефедьев.

А. Мантаевай фото.

Хамтын ажал, хубиин зөөри тухай

Һэшхэлынь хаанаб?

Һаяшаг морёо хүллөөд, полевой стан ошохоор Дунда-Хэрээтэ тосхоной үйлсөөр хойшолжо ябатараа колхозой һэшүүн Валентина Синицынатай уулзашабаб.

— Валя, ажалдаа юундэ гаранагүйбши? Шамайе үшөө табан хүнтэй хамта тракторaар һолоомо зөөхэ гэжэ 5—6 хоногой саана хэлээ һэмнайб,—гэхэдэмни:

— Гансал намайе олоо гүш. Юушье хэнгүй гэртээ байжа, гэдэһээ эльбээд хэбтэдэг зон яһала биил. Юугээ харадаг хүмши,—гэжэ байгаад тэрэмни гани галаб болошобо.

Теэд юун гэжэ иимэ хүнөөр үйлсын дунда һүхирэлдэжэ байхабши даа. «Үдэшэ ерээрэй, хөөрэлдэхэ, хэлсэхэбди» гээд саашаа ябаа һэм.

Энэ эхэнэрэй хоёр аханарынь баһал тэрэнэйнгээ «үрөөһэн бөөрэ», колхоздо хургаар үлгэхэ юумэ хээгүй аад, абаха, эдихэ болоходоо ангалзаашад байгаа. Жэшээнь, ахань Прокопий Синицын харуулгүй байһаниие һамбаанялан гахайн фермэ дээрэһээ хэдэн мэшээг үйрүүлһэн таря хулужа асараад, өөрынгөө гахай шахажа байһанаа баригдаа.

Валентина Синицынатай хушуу холбожо, хоб зөөхэ ажалтай болоһон баһа нэгэ Евгения Бутакова гэжэ эхэнэр бии.

— Колхоздо хүдэлөөб гэжэ хүлһэ гаргаад яахамниб. Гэрэйнгээ ажал хараад һуубал, гэдэһээ үлдэхэгүйб,—гэжэ Евгения һэшхэл убайгүй хэлэжэ ябадаг.

Энэ жэлдэ тэрэ бууса шададарайнгаа 40 соото газарһаа хартаабха, овощ горитой абажа, мүн ехэ үбһэ сабшаад, худалдаа. Гадна нэгэ ехэ гахай шахажа, баһал хаанашьеб абаашаад худалдаба. Тиигэжэ хамтын ажалда нэгэшье үдэр хабаадаагүй аад, хармаан дүүрэн мүнгэтэй, өөдөө хаража, үһэйдээ нёлбон хэбтэнэ.

Эдэ жэшээ баримтануудые харуулжа, юу хэлэхэеэ һанаабши гэхэдэ, зарим һэшхэл убагүйшүүл хайшан гээл һаа, хамтын ажалда хабаадангүй бэеэ амар ябахаб, өөртөө олзо доход оруулхаб гэжэ оролдожо байдаг. Колхозой ниитын байдалда харша ябадал гаргагшадтай бултаараа эрид шангаар тэмсэхэ ёһотойбди.

Колхоздо хүн бүхэнэй һайнаар хүдэлхэ арга боломжо дүүрэн бии ха юм. Мүнөө манай Ждановай нэрэмжэтэ артелиин алишье отделенидэ ясли бии. Тэндэнь һү, мяхан, саахар гэхэ мэтэ ямаршье түлөөһэгүйгөөр үгтэнэ. Тиимэһээ эхэнэрнүүд бултаараа хамтын ажалда хабаадаха аргатай. Мүн гэшүүдэй ажалта үдэртэ ороохо тарян хубаагдана, мүнгэн түлөөһэн һара бүри үгтэнэ. Колхозниг уудай гэр бариха, заһабарилха болоо һаань, колхоз тэдээндэ модо, барилгын бусад хэрэгсэл зөөгөөд үгэнэ. Бригада бүхэндэ һайн тухеэрэлгэтэй полевой станууд бии. Тэндэнь халуун эдеэн таһалдадаггүй.

Юрэдөө үшөө юун хэрэгтэй гээшэб? Гайхалтай.

Н. Куртошин,
колхозой 3-дахи бригадын бригадир.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлени. Ждановай нэрэмжэтэ колхоз.

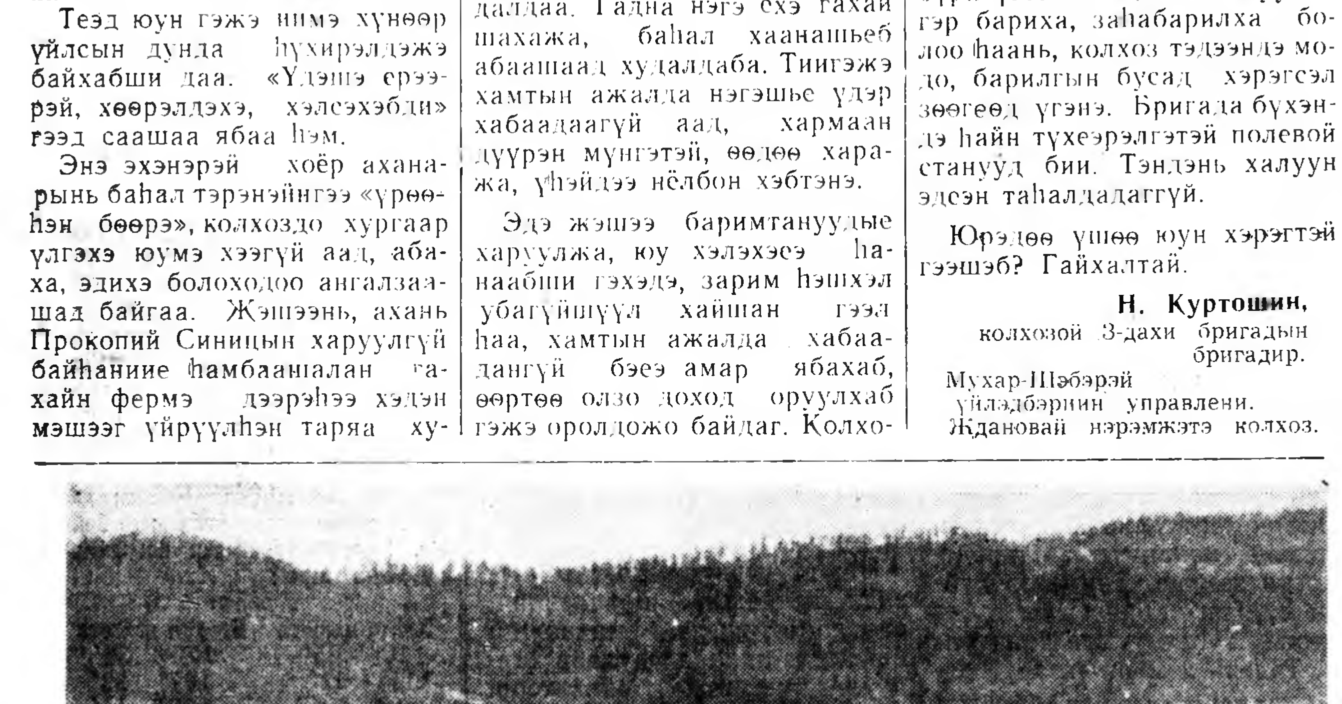

«Байкал» колхозой Шойдон Бодиевай даадаг һарлаг үнеэдэй гүүртэ Зүүн Саянай уулын хормойдо нютагжанхай. Соли Доржиева һамгантаа олон жэл соо мяханай гүүртын залуу мал харадаг юм. Тиигэхэ зуураа нэгэ бухандэ толгой бүриин амидын шэгнүүрые гурбан центнерһээ үлүү хүргэдэг юм. Зураг дээрэ: Шойдон Бодиев һарлагуудаа бэлшээжэ ябана.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Үльгэр жэшээйнь үрэ энэл...

Аптекэдэ эм дом хубаадаг, магазинда эдеэ хоолой зүйлнүүдые шэгнэдэг шэгнүүрнүүд нарин нягта приборнуудай тоодо ородог юм. Энэншье ойлгосотой. Эм дом гээшэмнай граммаар бэшэ, харин граммай арбанай, зуунай хубитаар хубаарилагдадаг байха. Тиихэдэ эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдажа абахадаа бидэнэр шэгнүүрынь наринаар хаража, мүнгэеэ түлэдэг ха юмбибди.

Тиимэһээ шэгнүүр бүхэн, тэрэ тоодо аптекэ, магазинда байдаг аналитическэ шэгнүүрнүүд хододоо зүб байха ёһотой бшуу. Энээнэй хойноһоо тусхай хиналта хэгдэжэ, нэгэ хэды саг болоод лэ шэгнүүрнүүд наринаар шалгагдажа байдаг.

Тиибэ яабашье шэгнүүрнүүд элэдэг, заримдаа эбдэрхэшье ушар гарадаг гээшэ. Иимэ ушарай тохёолдоходо, шэгнүүр заһабарилдаг заводто хандаха хэрэг гарадаг.

— Манай завод элдэб янзын шэгнүүр: ашаатай автомашинануудһаа эхилээд, али нэгэн грамм хүрэтэр шэгнэдэг шэгнүүрнүүдые шалгадаг, заһабарилдаг юм,—гээд Улаан-Үдын шэгнүүр заһабарилгын заводой парторг В. Иванов хөөрэбэ. — Томо шэгнүүрнүүдые тодхогдоһон газартань ошожо заһабарилдаг тусхай бригаданууд бии гээшэ. Илангаяа талха таряа хуряалгын эхилхын урдатээ хэдэн бригаданууд хүдөө гаража, колхоз, совхозуудаар ябажа ерэдэг. Харин нарин хэмжүүрэй аналитическэ шэгнүүрнүүдые арга бэшэ ажал дээрээ, завод дээрээ асаржа заһабарилдаг байнабди...

Нүхэр Ивановтой хамта аналитическэ шэгнүүрнүүдые заһабаридаг тусхай таһагта орожо, ажал хүдэлмэритэйнь танилсабабди. Даб дээрэ али нэгэн эрдэмтын лабораторидо гү, үгышье бол ухаалан зохёогшын хүдэлдэг газарта орожо ерэһэндэл. Ариг сэбэр. Стол, тусхай тагууд дээрэ элдэб янзын задалагдаһан, задалагдаашьегүй шэгнүүрнүүд. Ажалладаг зэр зэмсэгынь харахада бүришье һонирхолтой: маанадай дүршөөгүй гарта баригдахааршье бэшэ ха.

Энэ таһагай эзэн коммунист Павел Федорович Мязин эндэ хореод жэлдэ хүдэлжэ байна. Ажалаарнь һонирхоходомнай:

— Манай ажалые хүндэ ажал гэжэ хэлэжэ болохогүй. Орёо нарин, ехэл харюусалгатай гэбэл зүб байха. Иигээд, тиигээд хүдэлдэгбди, иимэ тиимэ түрүү арга хэрэглэнэбди гэжэ харуулхань бэрхэтэй,—гээд Павел Федорович харюусана.

Үнэндөөшье тиимэл ха. Час тухай нүхэр Мязинай хажууда зогсожо, хүдэлхыень хаража байбашье, аналитическэ шэгнүүрнүүдые иигээд заһадаг юм байна гэжэ бэшэжэ эндэ харуулхань бэрхэтэй байшоо.

Тобшохоноор хэлэхэдэ, Павел Федорович энэ ажалдаа ехэ дүршэлтэй бэрхэ мастер болонхой. Һара бүридэ даабаряа (хүдэлмэриинь дүн үдэр бүри гаргахын аргагүй) 120—130 процент дүүргэдэг. Тэрэнэй заһабарилһан, шалгаһан шэгнүүр эрхим шанартай, тон зүб байдаг. Гарантийна болзоройнгоо урда эбдэрхэ ушар огто гараагүй. Гадна энэ тэрэ шалтагаанаар дахинаа заһабарилгада нэгэтэшье бусаагданагүй. Завод дээрэ ажаллажа байха үе[дөө] хүдөө шэгнүүр заһабарилга[ый] шын мэргэжэлдэ арбаад н[ю]хэдөө һургаһан байна. Мү[нөө] тэдэнэрынь бэеэ да[аг]аад, зариманиинь тусха[й] бригаданудые даанхай х[ү]дөө тосхонуудаар ябаж[а] томо, жэжэ шэгнүүрнүүд[ые] заһабарилжа байдаг.

— Миниин ажалда нюу[са] гэжэ байхагүй. Шадаха, м[э]дэхэ юумэеэ хани нүхэдт[өө] халан үгэхэ гээшэмнай хү[дэлмэрин] дэлмэришэн бүхэнэй эрмэ[лзэ]зэлгэнь болонхойл,— гэ[жэ] мастер Мязин хөөрэнэ.

— Зүб хэлэнэт, Павел Фе[до]дорович. Заводоймнай ол[он] хүдэлмэришэд танай хүд[эл]мэриин баян дүршэл[ые] ажалдаа хэрэглэнэ,— гэ[жэ] парторг Иванов мастерт[эй] хөөрэлдөөгөө түгэсхэбэ.

Мүнөө коммунист Мязи[н] партиин ЦК-гай ээлжээт[эй] Пленумэй хүндэлэлдэ ажа[лай] лай вахтада жагсанхай[,] улам оролдосотойгоор хү[дэл]дэлжэ байна. Байгш[а] онойнгоо түсэб үшөө О[к]тябриин һайндэрэй урд[а] дүүргээд, ерэхэ жэлэй фев[ра]ралиин түсэбөөр ажаллаа[на].

Энэл даа эрхим ажала[й] үрэ дүн.

Д. Цыбикжапов.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур
1963 оной ноябриин 30.

Энээниие уншаад, ...жалдаа хэрэглэгты!

БУЙЛУУЛМАЛ ТЭЖЭЭЛ—БАЯЛИГАЙ ХАНи

Һолоомо хэршээд, ууралтуулаад малда эдюулхэдэ 20—30 процент тэжээл алмагдадаг. Нэгэ кило...мм хуурай орооһон 6—8 килограмм ногоон тэжээл үгэдэг. Энэ тэжээл витаминаар, минеральна дабһаар элбэг ...даг. ❀ Эбэртэ малда сүүдхэдээ 2—3 килограмм, адуу моридто—1—2 килограмм, хонидто дуран соонь модоной ...ша мүшэр үгэхэдэ ашаг үрэ ехэтэй.

Ороноймнай малшадай хэхэ ажал ехэ: адууһа малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэхэ хүдэлмэри дүүргээд, мүнөө тэрэниие эмхитэйгээр үнгэргэхэ зорилго урдаа табинхай. Адууһа малые үбһэ тэжээлээр хангаха, тэрэниие зүбөөр, бодомжотойгоор гаргашалха гээшэ ехэ удха шанартай, мүнөө жэлэй эрхэ байдалда энээниие хараадаа абаха илангаяа шухала. Ушарынь гэбэл, ороной хэдэ хэдэн нютагуудта зундаа сагай уларилай тааруугүй, муу байһан дээрэһээ үбһэ тэжээл дуталдаха ушартай болонхой.

Мүнөө жэлэй үбэлжэлгын үедэ адууһа малаа хайшан гээд зүбөөр эдеэлүүлхэ тушаа мал ажалай болон үбһэ тэжээлэй бүхэсоюзна эрдэм-шэнжэлэлгын институдуудай эрдэмтэд колхоз, совхозуудта заабари дурадхалнуудые зохёоһон байна. Тэдэнииень СССР-эй хүдөө ажахын министерство баталаа юм. Энээн тухай доро хэлэгдэнэ.

Элдэб тэжээлээр элбэг һаа...

...рбээ элдэб ургамалнуудые тариһан полинууд ...үр ябаа һаа, олохон нютагуудта үшөө хуряаг...й һолоомо хаража болохот. Тэрэниие һүрил...рэгтэй. Тэрэшэлэн михиинэ болон ороохо та...ай бусад үлэгдэлнүүдые суглуулжа хадагалха ...ла. Хиидхэгдэһэнэй һүүлээр гараһан ороохо...үлэгдэлнүүдые хуурай зандань хадагалха, си... дараха шухала. Тиихэдээ ороохоор элбэг, ...жэ һайн үлэгдэлнүүдыень бэшэнһээ амяарайнь ...ха хэрэгтэй.

...ороһоной үлэгдэлнүүдые хатааха аргагүй бай..., тэдэниие силосэй яама соо хээд, һайнаар ...лан дараха, хушаха хэрэгтэй. Иигээд байха...имэ яама руу агаар орохогүй ёһотой.

...огоон тэжээл болохо капустын эшэ, голыень, ...рай, тэжээлэй болон столовын свеклын эшэ ...а, мүн газарай бусад эдеэнэй үлэгдэлнүүдэй ...ше килограммые хаяжа болохогүй. Тэдэниие ...монтой холёод шанаржуулбал, һайн тэжээл ...ог байна.

...уга сабшалангай хагдыешье бүрин хэрэглэхэ ...ла. Богони ногоотой сабшалан дээрэ (арга бо...отой байгаа һаань) хээрын саһанай зузаан ...ор эбэртэ бодо мал, хонидые адуулха хэрэг...

...одоной набша мүшэр бэлэдхэхэһээшье арса...олохогүй. Модонуудһаа унаһан набша намаае ...то эдюулхэдэ һайн байдаг. Мойһоной, шо...эдеэнэй болон хорото эдеэтэй бусад модонуу...үшэр набша тэжээлдэ зорюулан бэлэдхэһэ... хэрэггүй.

...онидто эдюулхын тулада намаг дээрэхи бол...дай ожорһоной эдеэнсэг хубииень хэрэглэхэ...лоно. Хээрын ургамалнуудай үрэ жэмэсые шу...та эдюулхэдэ һайн байдаг.

...йлэдбэриин управленинүүд ургамалай болон ...й түүхэй эд болбосоруулан буйлуулдаг пред...инуудһаа бурдууг, жоом гэхэ мэтэ тэжээлэй ...элнүүдые шэрэжэ абаашуулха ёһотой.

...фиро-тоһоной промышленностиин үлэгдэлнүүд, ...андр, анис, тмин, фенхелэй үлэгдэлнүүдые ...тэ бодо малда эдюулхэдэ болохо. Эдэ концент...удай килограмм бүридэ 0,8 тэжээлэй едини...э 1,4 хүрэтэр тэжээлэй единицэ, мүн малай ...э шэнгэдэг 80—100 грамм протеин байдаг.

...бһэ тэжээлэй шанар юунһээ дулдыданаб гэ... тэрээн соо дутамаггүй хүрэхэ витамин болон ...ральна бодосуудай, тэрэ тоодо микроэлемент...эй бии байбалнь, үбһэ тэжээл үлэмжэ һайн ...ртай байдаг. Үбэлэй үедэ витаминуудай ду..., тэрэниие хасууриин, нарһанай, пихтын но...шэлбээһээр амжалтатайгаар хүсэлдүүлжэ бо... Нуурай элһэн — сапропель гэдэг манай орон ... хаанашье элбэг бии. Тэрэ хадаа нэгэ доро ...ральна нэмэлтэ тэжээл боложо үгэдэг. Тэ...э кальци, түмэр, кобальт, зэд болон бусад ...хэдэн микроэлементнүүд, тэрэшэлэн «В» вита...уд бии юм. Саахарай промышленностиин үлэг...яһанай нүүрһэн хадаа фосфорно-кальциин ...тэ тэжээл болон хэрэглэгдэдэг юм. Поршоон...дта эдюулхын тулада улаан шабар, шубууд...рюулан томо элһэ бэлэдхэхэ тухай анхара... табимаар.

...үнөө жэлэй үбэлжэлгын үедэ адууһа мал бо...шубуудта эдюулхын тулада үбһэ тэжээлэй бү...рга нөөсэнүүдые, тэжээлэй рационуудые ша...уулан баяжуулха бүхы аргануудые бүрин ...ар хэрэглэхэ хэрэгтэй.

...I. Хэмжэхэ, шэгнэхэ, тоолохо

...хы үбһэ тэжээлээ бүридхэлдэ абаһанһаа, тэ...е гамтайгаар хадагалаад, зүбөөр хэрэглэһэн... адууһа малай үбэлжэлгын амжалта гол тү...улдыдадаг гээшэ. Үбһэ тэжээлээ намартаа ...хэлдэ абахадаа ямар нэгэн ажахы дутамаг...рэхэ үбһэ тэжээлтэй байдаг, тиигээд үбэлэй ...нда тэрэнь дуталдадаг юм. Энэ хадаа үбһэ ...л буруугаар бүридхэлдэ абаһанай, эзэн бу... хадагалһан, гаргашалһанай гэхэ гү, али за...шарта хулгайлһанай хойшолон болоно бшуу.

...ууһа малай гол тэжээлынь болодог силосые ...р бүридхэлдэ абаха шухала. Тэрэниие ногоон ...лэй шэгнүүрээр бэщэ, харин силосэй тран... болон обоохойнуудые хэмжэжэ бүридхэлдэ ... хэрэгтэй.

...ргашалагдаһан силосые үдэр бүри тоо бү...лдэ абаха ёһотой. Хэрбээ силос шэрэхэ бү... шэгнээгүй һаа, фермэнүүдтэ абаашаха тэр...ргада тээгдэһэн силосые бүхыдэнь шэгнэхэ ...а. Тоо бүридхэлэй ёһоор үлэһэн силосые үнэ... бии байһан силостэйнь һара бүри сасуулан ...жа байха хэрэгтэй.

...лос шэрэхэдээ, тэрээниие адууһа малда үгэ... гээлтэ хоролтодо оруулжа болохогүй. Хэр...ргамалай ута эшэнүүдэйнь хүсэдөөр хэршэг... байбалнь, кормушканууд соо силосэй үлэ..., тэрэниие үшөө дахин хэршэдэг юм. Нэгэ сүүдхэ соо хүрэхэ силос фермэнүүдтэ абаашагдаһан байха ёһотой.

Үбһэ һолоомон тушаа баһал иимэрхүү шалгалта, тоо бүридхэл хэгдэхэ ёһотой. Саһанай орохын урда тээ үбһэ, һолоомоной һүринүүдые фермэнүүдтэ шэрэжэ абаашаад байхада һайн. Һүринүүдые задалангүй шэрэхэдээ оёортонь хог үлөөхэгүйе оролдохо. Үбһэ тэжээлэй үлэмжэ һайн хубинуудые гээхэгүйн тулада һүриһөө абаха үбһээ зохидоор сабшадаг байна. Зарим зэргээр буритаһан үбһые хаянгүйгөөр ууралтуулха хэрэгтэй. Мүнөө жэлэй эрхэ байдалда үбһээ малда эдюулхэдээ гээлтэ хоролтодо оруулхагүйн тулада жэжэхэн болоторнь хэршэхэ, тиигээд малай һайнаар эдихын тулада дабһатай уһан соо дэбтээхэ хэрэгтэй.

Ороноймнай олохон колхоз, совхозууд тэжээлэй корнеплодуудые таридаг гээшэ. Теэд тэжээлэй корнеплодууд, илангаяа турнепс, брюквэ удаан саг соо хадагалагдаха ёһогүй. Тэдэниие малай үбэлжэлгын түрүүшын хахадта малдаа эдюулхэ хэрэгтэй гэжэ анхаралдаа абамаар байна.

Обоо сомоонуудһаа задалжа үбэлэй үедэ корнеплодуудые шэрэхэдэ тэдэнэр олонхи ушарта хүлдэшэдэг, тэрэниие малда дан ехэ хүйтөөр эдюулдэг байха юм. Үбэлдөө бүхы корнеплодуудые обоохойнуудһаа фермэдэ нэгэ доро шэрэхэдэ үлэмжэ һайн байдаг гэжэ дүй дүршэл харуулна. Иигээд байхада корнеплодууд гэр соо дулаасуулагдадаг, малда эдюулхэдэ аша үрэ ехэтэй байдаг.

Гэр байранууд соо болон хээрэ хадагалагдаһан корнеплодуудые шэгнээд, тоо бүридхэлдэ абадаг юм. Хэды шэнээн корнеплодуудай гаргашалагдаһые имагтал шэгнүүрээрнь бүридхэлдэ абадаг.

Ажахынуудта бэлэдхэгдэһэн нэмэлтэ бүхы тэжээлнүүдые тоо бүридхэлдэ наряар абажа гаргашалха, тэдэниие зүбөөр хэрэглэхэ шухала. Мүнөө жэлэй эрхэ байдалда һара бүриин тэжээлэй түсэб табиха, тэрэниие наринаар дүүргэхэ гээшэ илангаяа ехэ удха шанартай. Тэжээлэй түсэб үбһэ тэжээлэй шанарые зүбөөр хараадаа абан, табигдаха ёһотой. Жэшээлхэдэ, буйлуулагдаагүй һолоомон оройдоол 0,2 тэжээлэй единицэ болодог, харин химическэ аргаар буйлуулһанай һүүлээр 0,4—0,5 тэжээлэй единицэ болоод байдаг. Талха тариянай зүйлэй эдинсэгынь мүн лэ тэрэниие хэды шэнээнээр бага болоторнь хэршэһэнһээ горитойгоор дулдыдадаг байна.

Тэжээлэй шанар болон тэрэниие ямар малда үгэхээ хараада абангүйгөөр эдеэлүүлжэ байһанда орходоо зүбөөр табигдаһан рационой шанарынь эрид ехээр дээшэлдэг шуу. Үхэр малда эдюулхээр табигдаһан, протеинээр хүсэд хангагдаагүй рациондо синтетическэ азотисто холисонуудые багаханааршье нэмэбэл, адли хэмжээнэй тэжээл гаргашалаад байхада, 10—20 процентээр ехэ һү һааха, шахамал малай шэгнүүрые мүн лэ эды шэнээгээр нэмээхэ арга олгоно. Энээн дээрэһээ харахада, нэгэн адли тэжээлтэй байгаад, олон адууһа мал тэжээжэ, тэдэнһээ ашаг шэмэ ехэ абаха аргатай байһаниинь эли бодо болоно.

Ажахы бүхэн бүхы үбһэ тэжээлээ фермэ бүридөө зүбөөр хубаарилан таһалха ушартай. Элдэб янзын малнуудай тус бүридэнь тэжээлэй рацион фермэ бүхэндэ тодо һонороор табигдаһан байха зэргэтэй. Тиихэдэ адууһа малай ажамидаралайнь илгаае, ашаг шэмэ үгэдэг хэмжээень хараада абаха шухала.

Ашаг шэмэ ехээр үгэдэг, үлэмжэ һайн үүлтэрэй малнуудые эдеэлүүлхэ асуудалда нэн түрүүн илангаяа ехэ анхарал хандуулха хэрэгтэй. Гол үбһэ тэжээлэй шанар болон тэжээлэй орондо хэрэглэгдэхэ зүйлнүүдэй шанар, мүн тэдэниие хайшан гээд бэлдэһэнһээ дулдыдуулан, бүхы үбэлжэлгын хугасаа соо гү, али зарим хубидань тэдэниие нэгэ жэгдээр хэрэглэхэ тухай асуудал зүбөөр шиидхэхэ шухала. Жэшээнь, үнеэдэй рациондо будүүн тэжээл болгон, нэгэ бага үбһэ һолоомо, мүшэр набшатай ороһоной үлэгдэлнүүдые холёод эдюулхэдэ болохо. Хэрбээ энэ холимол тэжээлые үхэр малай һайнаар эдеэд байбалнь, эдэ тэжээлнүүдые амяарнь малда эдюулһэндэ орходоо эли бодо аша үрэ ехэтэй байха бшуу.

Гэхэ зуура эдэ тэжээлнүүдые малда амяарайншье үгэжэ болоно. Тиихэдээ түрүүшээр амтаар багта тэжээлнүүдые, һүүлээрнь амтатай, малай һайнаар эдидэг тэжээлнүүдые үгэхэдэ болоно.

Тэжээлэй ашаг шэмыень хүсэдөөр хараада абангүйгөөр гаргашалха ушар үсөөн бэшэ үзэгдэдэг. Жэшээлхэдэ, нэгэ килограмм кукурузын силосэй шэмэ дунда зэргээр 0,2 тэжээлэй единицэ болодог гэжэ тоологдодог. Үнэхөөрөө нэгэ килограмм эдеэшэһэн буурсагтай кукурузын силос шэмынгээ талаар 0,25—0,26, мүн бүришье ехэ тэжээлэй единицэтэй, 16—17 грамм протеинтэй адли байдаг юм. Тиихэдэ һүн эдеэтэй болоһон 1 килограмм кукурузын силос 0,14—0,16 тэжээлэй единицэтэй гэхэ гү, али 14—15 грамм протеинтэй адли, һүн эдеэтэй болоһон буурсагтай кукурузын силос 0,14—0,16 тэжээлэй единицэтэй гэхэ гү, али 11—12 грамм протеинтэй адли байдаг.

Эдэ баримтануудые хараада абаагүй һаа, малда тэжээл багаар үгтэхэ, протеиниие ашаг үрэгүйгөөр хэрэглэһэн ябадал болохо байна. Тиимэ болохолоороо тэжээл гаргашалха түсэб табихадаа силосэй, үбһэнэй болон бусад тэжээлэй шэмые имагтал ямар ургамалһаа бэлэдхэгдээб гэжэ хараада абаха бэшэ, харин ургажа байһан ямар үедөө хуряагдааб гэжэ хараада абаха байна.

Силосэй шанар тодорхойлходоо, тэрэниие ямар аргаар дарагдааб гэжэ анхаралдаа абаха хэрэгтэй. Хэрбээ силос даража байха үедэ ногоон эшэ набшань ехээр халаһан байбалнь, тэжээлэй таблицанууд соо заагдаһанда орходоо силосэй протеининь 20—30 процентээр бага гэжэ тоолохо хэрэгтэй.

III. Шанартай тэжээлтэй һаа— һү, мяха, нооһо ехээр абахаш

Адууһа малай үбһэ тэжээл һайнаар бэлэдхэхэ гээшэ мал ажалай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ онол аргануудай нэгэн мүн гэжэ мал ажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэл тобойсо харуулна. Энэ ушарта үбһэ тэжээлэй амтаниинь дээшэлнэ, тэрэниие адууһа мал бүрин эдидэг байха юм. Энэ ушарта үбһэ тэжээлэй хоролтото ябадал усадхагдадаг, тэрэнэй эдеэшэнги шанарынь ехэ болодог байна.

МАЛАЙ ЭДИХЭ ҺОЛООМО ЗҮБӨӨР БЭЛЭДХЭХЭ. Залаата болон бобово ургамалнуудые малда эдюулхынгээ урда тээ тэдэниие жэжэ болоторнь хэршэхэ хэрэгтэй. Тэдэниие хэршэхын тулада РС-6 гэжэ силостэ орохо һолоомо хэршэдэг машина, РКС-12 гэжэ нэрэтэй силос хэршэхэ машина, ургамалай эшые хэршэдэг, бутаруулдаг ИГК-30 гэжэ нэрэтэй машина хэрэглэдэг юм.

Малай һайнаар эдихын тулада хэрщэхэ һолоомоёо шиигтүүлдэг гуримтай. Энэ һолоомые дабһатай бүлеэн уһанда (20—30 градус), бурдууг соо шиигтүүлхэ хэрэгтэй. Центнер һолоомондо 100 шахуу литр уһа гаргашалдаг. Хэршэхэ һолоомоёо шиигтүүлхэдээ ехэ һайнаар худхадаг юм.

Хэршэгдэһэн һолоомые жэжэ болон корнеплодуудтай, силостэй холёод малда эдюулхэдэ һайн байдаг.

Һолоомые ууралаар дэбтээжэ, халуун уһан соо шанахада ехэ ашаг шэмэтэй байдаг. Энэ тэжээлые ууралай гарамсаарнь, 30—40 минутын турша соо ууралтуулха хэрэгтэй. Ууралтуулагдаһан һолоомые бүтүү яама соо (хайрсаг) 3—4 час соо байлгаад, һүүлээрнь 40—30 градус хүрэтэр хүйтэрүүлээд, малда эдюулдэг гуримтай.

Малда эдюулхэ һолоомые юрын аргаар (хэршэхэ, шиигтүүлхэ, ууралтуулха гэхэ мэтээр) бэлэдхэхэдэ тэжээл 20—30 процентээр алмагдадаг юм. Будүүн тэжээлые химиин аргаар буйлуулхада бүри ехэ ашаг үрэтэй байдаг. Тэрэнэй һүүлээр будүүн тэжээл зөөлэрдэг, тэрэниие адууһа мал дуратайгаар эдидэг, элдэб хоротон үгы хэгдэдэг.

Химиин аргаар буйлуулагдаһан һолоомоной эдисынь шанар килограмм бүриин 0,2-һаа 0,3—0,5 тэжээлэй единицэ хүрэтэр дээшэлдэг.

Һолоомые шанаржуулхын тулада аммиагай уһа амжалтатайгаар хэрэглэжэ болоно. Һолоомые тэрээгээр буйлуулхада адууһа мал тэрэниие һайнаар эдидэг, тэрээн соо байдаг протеининь элбэгжэдэг гээшэ. Һолоомые аммиагай уһаар 5 хоногһоо 15 хоног хүрэтэр (дулаан байгаа һаань, 5—7 үдэр соо, хүйтэрөө һаань, 10—15 хоног соо) буйлуулдаг.

Һолоомые аммиагай уһаар яама соо гү, али секцитэй траншей соо буйлуулхада болоно. Һолоомо хэршэдэг машинаар жэжэ болгогдоһон тэжээл траншей соо хэгдээд, шангаар нягталагдадаг юм. Тэрээнэй һүүлээр шланга хэрэглэжэ, хэдэ хэдэн газарта аммиагай уһа адхадаг байна. Тиихэдээ шлангын түмэр үзүүрыень 25—30 сантиметр һолоомо руу хадхадаг юм. Тиигээд буйлуулһан һолоомые яама болон траншей сооһоо оньһон аргаар гаргаха хэрэгтэй.

МОДОНОЙ МҮШЭР БЭЛЭДХЭЖЭ МАЛДА ЭДЮУЛХЭ ТУХАЙ. Будүүн тэжээлэй дуталдахада модоной набша мүшэр малда эдюулхээр бэлэдхэхэдэ болоно. Тэрэнэй шанарынь юунһээ дулдыданаб гэхэдэ, набша мүшэрэй хэзээ бэлэдхэгдэһэнһээ, тэрэнэй будүү, наринһаа дулдыдадаг юм. Зунай сагта бэлэдхэгдэһэн модоной залуухан эшэ набша дунда зэргын үбһэнһөө шанарайнгаа талаар оройдоошье дуталдахагүй байдаг.

Модоной набша намаа малда эдюулхынгээ урда тээ тэрэниие ИГК-30, СКБ-2, УДК-Т болон бусад машинануудаар жэжэ болгоходо һайн. Хэршэгдэһэн набша намаагаа ууралтуулаад, малда эдюулдэг гуримтай.

Модоной набша намаа малда эдюулхэдээ тэдэниие даамгайгаар, түрүүшээр бага багаханаар үгэжэ байгаад һургаха хэрэгтэй.

ҮБҺЭ БУЙЛУУЛААД МАЛДА ЭДЮУЛХЭ ГУРИМ. Будүүн эшэтэй үбһэ хэршээд, буйлуулаад, малда эдюулхэ хэрэгтэй. Хэрбээ үбһэнэй нэгэ бага гутаад байбалнь, үжэнхэйень хаяад, бэшыень һалхитуулха хэрэгтэй.

Гахай болон шубуудые эрхим һайн сортын үбһөөр хэгдэһэн үбһэнэй талхаар эдеэлүүлхэдэ һайн байдаг. Тиихын тулада үбһые, һолоомо хэршэдэг машина дээрэ жэжэ болгодог, һүүлээрнь ДКУ-1,2, ИКБ-2, ДКУ-М болон бусад машинанууд дээрэ 2—2,5 миллиметр үргэнтэйгөөр татаха хэрэгтэй.

КОРНЕПЛОДУУДЫЕ БЭЛЭДХЭХЭ ТУХАЙ. Корнеплодуудые малда эдюулхынгээ урда тусхай машинанууд соо угааха байна. Үжэнхэй, буританхай корнеплодуудые малда үгэжэ болохогүй, бага сага муудаһан корнеплодуудые шанаад, ууралтуулаад, малда үгэхэдэ һайн байдаг. Хүлдэшэһэн хүйтэн корнеплодуудые малда эдюулхынгээ урда тээ хүйтэн уһан соо дэбтээжэ, һайнаар угаагаад, малда эдюулдэг гуримтай. Томо эбэртэ бодо малда, хонидто корнеплодуудые тэрэ зандань, мүн тугалда, гахайда, шубуудта хэршээд эдюулдэг юм. Хэршэгдэһэн корнеплодуудые концентрадтай, михиинэтэй, үбһэнэй талхантай холёод үгэхэдэ үлэмжэ һайн байдаг.

Малда эдюулхэ хартаабхые нэн түрүүн шоройһоонь арилгадаг, тогоон соо угаадаг, хүлдэһэн хартаабхануудыень гэдхээдэг гээшэ. Һаамхай үнеэдтэ хартаабхые түүхэй зандань, гахайнуудта ууралтуулаад үгэдэг юм. Иигээд байхада тэдэниие малай эдисэ 15—20 процентээр дээшэлдэг.

Талха тариянай зүйл малда татаад эдюулдэг гээшэ. Гахайда эдюулхын тулада орооһые талхан болгодог юм.

Шубуудта, гахайда эдюулхэ витаминтай, минеральна дабһатай тэжээл абахын тулада талха тариянһаа газарай хүрьһэгүй газарта ногоон тэжээл ургуулха арга хэрэглэдэг. Энэ талаар обёос, ешмээн, вико-обёос, горох, ороһоной холисо хэрэглэдэг. Тэрэниие тусхай гэр байра соо ургуулдаг гээшэ. Тэндэнь 23—25 градус дулаан байха, үдэр гэрэлтүүлдэг электролампанууд хэрэглэгдэдэг юм. Үдэртөө наранай гэрэл хүсэд һайнаар хэрэглэхэ шухала. Хэрбээ гэр соо таараха температура сахигдаад, сүүдхэ соо ургамалнууд 12—14 час соо гэрэлтүүлэгдээд байгаа һаань, 8-дахи үдэртөө ургасыень хуряахада болоно. Нэгэ килограмм хуурай орооһон витамин болон минеральна дабһаар ехэ 6—8 килограмм хүрэтэр ногоон тэжээл үгэдэг юм. Нэгэ дүрбэлжэн метр талмай дээрэһээ нэгэ дахин ургаса хуряахадаа кукурузын 45 килограмм хүрэтэр ногоон тэжээл, 25 килограмм хүрэтэр бусад ургамалнуудые хуряажа болоно. Ногоон тэжээл хуряажа абаһанайнгаа һүүлээр түмэр хайрсагуудаа халуун уһаар гү, али 0,5—процентын формалинай раствороор һайса угаагаад, һүүлээрнь энэнээ дахин дабтадаг юм.

(ТАСС).

...Энэ зураг дээрэ монсогорхон тарган гахайн поршоонхонуудые ...гээшэт. Энээниие Түнхэнэй «Сибиряк» колхозой гахайшан ...Подлосинская харууһал даг юм. Түлжүүлэгдэжэ байһан ...хонуудынь гурба-дүрбэ һаратай болоод байхадаа 40—50 ...м хүрэтэр татадаг. Имагтал түрүү онол аргануудые ажал ...үргэнөөр хэрэглэжэ, ехэ амжалта туйладаг. Зураг дээрэ: ...е ажалай ударник, гахайшан А. Подлосинская.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бэшүүрэй совхозой поли дээрэ һолоомон суглуулагдана.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тугалшан В. Ерофеева искусственна аргаар һүн тэжээл бэлэдхэжэ байна.

Энэрхы сэдьхэл

В. Терешковагай нэрэмжэтэ гудамжын нэгэ гэрэй хажуугаар гарахала нялха заахан ухибуудэй абяан шаг шууяа татаха. Ханадань хадаатай байһан гаршаг: «Хүүгэдэй 1-дэхи байшан» гэһэн бэшэгтэй. Тэндэ эхэ, эсэгэгүй үншэн гү, али ганса бэе түрэлхидтэй ухибууд асарагдажа, түрэһэн гэртээ байһандаал үргэгдэн хүмүүжүүлэгдэнэ.

Энэ байшан үншэн ухибуудэй үлгы. Заримдаа эхэһээ гараһаар оройдоо таба, арба хоноһон нялха няниин альган дээрэ бөөмэйлэгдэжэ эхилнэ. Хүүгэдэй байшангай няни, медсестранууд тиимэ нялха заахан ухибуудтэй носолдожо, гурбатай, дүрбэтэй болоторнь тэдэнэрые үргэнэ, харана. Абари зантайнь дадал боложо, түрэһэн эхэһээнь өөрэгүйгөөр тэдэнэрые һанана, хайрлана.

Байшангай нэгэ таһалга соо ороходо һая эльгэлдэжэ, мүлхихэ һанаатай болоно байһан ухибууд урагшаа тэгүүлхэ янзатай, гар, хүлөө арбагашуулан гэхэдээ эбдүүсээдшье орхино. «Найма һаратайдаа нам һууха» гэжэ хэлсэгшэ. Тиимэшье ухибууд һуушанхай, юушье үгэлнэб. Һанаандаа үгэ хэлэжэ байнаб гэһэн хэбэртэй. Зариманиинь нянние харан сасуугаа «абаха һэнши» гэһэндэл шарлана, шашхана.

Хүлдэ орожо байһан хүүгэдэй зариман нааданхайдаа толгойгоо эрьешэнхэй, тэрээнтэй эрьюусэлдэнэ. Аадаг аадаг гээд арба таба алхаадшье туршаха нэгэн бии.

Нэгэ бага боргожод гэһэн ухибуудэй бүлэгтэ ороходо, борсогор заахан гуталнуудые үмдэһэн хүбүүд, басагад мойсог мойсог гэлдэн гэр соогуураа гүйлдэнэ. Эрэгтэй хүнэй орожо ерэхэдэ, гайхаһандал болоно шэг шарай шэртэнэ. Эсэгын урин шарай хараагүй ухибууд «юун хүрэжэ ерэбэ гээшэб» гэжэ һанажашье болоо. Няни:

— Хэн бэ, — гэжэ асууна.

— Дядя, — гэжэрхёод саашаа харайна. Тэдэнэр эхэдээ эрхэлһэн юумэндэл медсестра, нянинуудые хормойдон, урда хойноһоонь гүйлдэнэ.

Нялха ухибууд гурба, дүрбэ хүрэтэрөө энэ байшанда байлгагдан хүмүүжүүлэгдээд, эхэ, эсэгэгүй һаа ехэ ухибуудэй байдаг ондоо байшанда эльгээгдэнэ. Мүнөө тэндэ зуугаад хүүгэд байлгагдажа байха юм. Тэдэнэрые врач, багша, медсестра, нянинууд хүмүүжүүлэн, ехэ оролдолго гаргана.

Тус байшан хэдэн арбаад жэл соо хүдэлжэ байһан түүхэтэй. Энэ хугасаа соо хэдэн зуу, мянган хүүгэд тус байшанда хүмүүжүүлэгдэн ехэ болгогдоо гээшэб! Тэрээндэ медицинскэ сестра Надежда Степановна Бочкаревагай габьяа тон ехэ. Надежда Степановна 25 жэлэй хугасаада хүүгэдэй элүүр энхые сахин хамгаалжа байһан ажалтай. Эды олон жэл соо хүүгэдые хүмүүжүүлэлсэһэн хүнэй алдар нэрэнь арюун солотой.

Медицинскэ энэ сестрагай үргэлсэжэ, харалсажа ехэ болгоһон хүүгэдэй дунда мүнөө дунда, дээдэ һургуулинуудта һуралсагшадшье олон байха. Эндэ хүмүүжүүлэгдэгшэд өөһэдынгөө няни, сестрануудые «мама» гэжэ нэрлэн, наһан соогоо тэдэнэрэй нэрэ дурдахал!

— Багаар эхэһээ гээгдэһэн Таня басаган «Надя тетиин басагам» гээд намда эрьедэг байһан. Яахабши, эндэ хүмүүжүүлэгдэһэн ухибууд хэниинь хэн гэшэгүй булта адли. Тэдэнэрые хүүгэдэй ондоо байшанда эльгээхэдээ хайрладаһан хүрэдэг, — гэжэ нүхэр Бочкарева хөөрэнэ.

Нялха бага наһаяа эндэ үнгэргэһэн ухибуудэй зариман ехэ болоһон хойноо үргэһэн хараһан хүнүүдээ мартангүй ерэжэ уулзадаг, бэшэг бэшэдэг.

Хүүгэдэй байшангайхид нялха багашуулые элүүр энхэ бэетэй, солбон шамбай хүнүүд болгохын түлөө оролдон, бэедэнь массаж хэнэ, арюун тунгалаг агаарта ябуулжа, унтуулжа амаруулна. Хэлэндэ, дуунда һургана. Эндэ байлгагдаһан нялха багашуул зүбөөр хүмүүжүүлэгдэжэ гарана.

— Урдань манай байшан таарамжагүй хуушан байрада байдаг байгаа. Мүнөө һайн байрада оруулагдаабди, — гэжэ тус байшангай главна врач Элла Абрамовна Барбас хөөрэнэ.

Н. ЦЫБЕНОВ.

Бишыхан уран зураашад. Ф. СОРОКИНОЙ фотоэтюд.

Выставкэһээ репортаж

СЭЛМЭГ ЗУРАГ

Абаһаар харахада, юрын лэ ород нюуртай, юрын лэ эхэ. Тээд, үнэндөө, юрыншье бэшэ. Яахадааб гэхэдэ, залуушье һаа, хэмһээ гадна бүхынхэй, хурса духа, нюдэдынь нариихан уршалаануудаар хээлэгдэнхэй, пулаадыньшье хара үүлэн шэнгеэр бүхы түхэл шарайгынь хушанхай. Үбэр дээрэнь һанги набта һүрэшэһэн схэшүүлэй хубсаһаар орёолгоһон ухибүүн. Хүхэ сагаан уралаа эхынгээ хүхэндэ дахаанхай. Тойроод бурхаг ой. Хажуудань автомат хэбтэнэ.

Энэ тон томо хэмжээтэй зурагые удаан анхаран зогсоходо, элдэб бодол түрэнэ. Үнэхөөрөөшье, дайнай хатуу шэрүүн үедэ ухибүүтэй болохоһоо айгаагүй, автомат ухибүүн хоёроо адли тэгшэ үлгыдэжэ ябаһан энэ эхэнэрэй габьяа юунтэй тэнтэй гээшэб. Хэрбээ Италиин Һэргээн дэбжэлгын үедэхи агуусхэ уран зураашадай зурагууд дээрэхи эхэнүүд энхэрэл, уярал түрүүлдэг байгаа һаань, «Партизан-эхэ» гайхал, габьяагайнь урда һүгэдэхэ мэдэрэлээр халяана. Нимэл эхэнэрнүүд дайнай хүшэр жэлнүүдтэ туйлажа гараа ха юм.

Энэ зурагай автор — Ким Дульбеев — байгша ондо Ленинградай И. В. Репинэй нэрэмжэтэ уран зурагай, графикын болон скульптурын институт дүүргээ. «Партизан-эхэ» гэжэ зураг дипломно хүдэлмэринь болоно, эрхим сэгнэлтэдэ хүртөө юм. Мүнөө залуу уран зураашa түрэл нютагаа бусаад, һүүлэй таба — зургаан жэлэй туршада зураһан зурагуудайнгаа выставкэ уран һайханай музейн зал соо эмхидхээ. Һара хахад сагай турша соо тус выставкые хэдэн мянгаад хүн хараһан, «Дурадхал, һанамжын дэбтэртэ» бэшэжэ, өөһэдынгөө сэгнэлтэ үгэһэн байна. Эдэ үдэрнүүдтэ выставкын түгэсхэлдэ зорюулагдаһан олониитын түлөөлэгшэдэй хабаадалгатай зүбшэн хэлсэлгэ үнгэргэгдөө. Тэдэнэр ямар һанамжа, дурадхал, үгэ хэлээ юм ааб?

Инженер-геодезист Комиссаров:

— К. Дульбеевэй зураг бүхэндэ халуун хүсэл, эрмэлзэл, өөрын замаар ябаха һэдэлгэ бии. Энэнь лэ тэрэнэй ёһотой уран зураашa болохо, түрэл нютагаа, нютагайнгаа хүнүүдые гүн гүнзэгыгөөр зураглаха хэрэгтэнь һайн нүлөө үзүүлхэ бээз. Уран зураашa хадаа ёһотой буряад шэнжэ шанар, шэнэ үсын буряад ёһо заншал ойлгохо, тэрэниие зурагууд соо харуулха талаар үшөөл оролдолго гаргаха ёһотой.

А. Дарматова, С. Зандынов, Зүүн-Сибириин библиотечнэ институдай студентнэр:

— «Партизан-эхэ», мүн «Доржи Банзаров Бестужевэйдэ», «РСФСР-эй габьяата врач Ф. Дульбеев» гэһэн зурагуудынь тон уранаар бүтээгдэнхэй байхаһаа гадна, түрэл республикадамнай шэнэ, бэлигтэй, өөрын хараа бодолтой уран зураашын ургажа байһые гэршэлнэ.

П. Хадалов, философиин эрдэмэй кандидат:

— К. Дульбеевэй зурагуудые харахадаа, бэлигтэй уран зураашa байһандань һэжэг түрэнэгүйб. Юумые хурсаар, үнэн зүбөөр гэхэ гү, али реалис ёһоор сэгнэн харана. «Эгээл һайхан юумэ — ажабайдал», гэжэ Н. Чернышевскиин хэлэһэн үгэнүүд һанагдана. Амжалта хүсэхэ зуураа, үшөөл гүнзэгыгөөр ажабайдал шудалаг гэжэ хэлэхэ байнаб.

В. Тугутов, Совет Армиин сэрэгшэ:

— Гүнзэгы бодолтой, буряад шэнжэтэй зурагуудые харахадаа баясангүй байхаар бэшэ. Саашадаашье амжалтатайгаар ажаллаг лэ.

Олон тоото һанамжа, дурадхалнууд сооһоо эндэ оройдоол дүрбыень бэшэбэбди. Бусад сооньшье уран зураашын амжалта, зарим тэды дутуунууд тэмдэглэгдэнхэй. Зүгөөр шэнэ, бэлигтэй уран зураашын бии болоһондо выставкэ харагшадтай, мүн зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадагшадтай хамта баясангүй байхаар бэшэ.

Ким Дульбеев урданьш[...] хамтын выставкэнүүдтэ хаба[...] дадаг байгаа гэжэ хэлэхэ хэр[...] тэй. 1957 ондо Эрхүүгэй у[...] һайханай училищи түгэсхэ[...] залуу уран зураашa «Дор[...] Банзаров Бестужевэйдэ» гэ[...] жанрайнгаа талаһаа нилээд [...] нирхолтой, сэлмэг, хурса а[...] гатай, этигэл найдал дүү[...] зурагаараа 1959 ондо Моск[...] да болоһон Буряадай литера[...] ра, искусствын декадада ам[...] татайгаар хабаадаһан намт[...] тай. Республикымнай дү[...] жэлэй ойн выставкэдэ «РСФ[...] эй габьяата врач Ф. Дульбе[...] гэһэн мүн гүнзэгы бодол [...] рүүлмэ, дэлисэ, далайса ех[...] зурагынь табигдаа[...]һэн. Ха[...] тус выставкэ Ким Дульбее[...] өөрынь түрүүшын выста[...] байхаһаа гадна, тэрэнэй т[...] чествын нэгэ бүхэли үеые д[...] лэнэ гэхэдэ алдуугүй.

Ким Африкановичтай [...] рэлдэхэдэмнай:

— Мүнөө уран зураа[...] харюусалга ил[...] ехэ бо[...] уялганьшье — хүндэтэй. Т[...] партиингаа анхарала ханд[...] жа, искусствын ажал ябуу[...] шадтай уулзажа, тусхай [...] нум дээрээ манай ажал хү[...] мэриин асуудалнуудые зүб[...] жэ байхадань, хама[...] шад[...] ряа арад зондоол зорюулх[...] лаар эсэшэ сусашагүй эрмэ[...] хэ ёһотойбди, — гэжэ тэрэ[...] дүүлээ.

...Выставкын зал соо[...] хүн зон олон. Тэдэнэр у[...] тогтожо, «Партизан-эх[...] «Акулина төөдэйе», «Студ[...] тые», «Талын дурые», мүн [...] сад зурагуудыень анхарал[...] гаар харана. Тиихэдээ нэг[...] онсо ушарые тэдэнэр бар[...] тэмдэглэнэ. Энэнь юуб гэх[...] сэлмэг бодол, угаа бэрхээр [...] сэдхэгдэһэн зураг болоно. С[...] мэг зурагууд гэжэ баранив[...] нэрлээшье һаа, зүбтэй ха.

Сэлмэг зурагуудай автор [...] лигтэй залуу уран зураашa Ки[...] Дульбеевтэ творческо ехэ а[...] жалта туйлахыень хүсэе.

А. ЖАМБАЛДОРЖИЕВ.

Хилын саанаһаа

Бата бэхи хани барисаанай найдамтай нүхэсэл

ПРАГА, ноябриин 28. (ТАСС). Хани барисаан, харилсан туһалалсалга, дайнай хойто тээхи үеын харилсаа холбоон тухай Чехословацко-советскэ договорые хорин жэлээр һунааха тухай протокол Москвада баталагдаа. Энээниие Чехословацкиин олониитэ «Түүхэтэ удха шанартай документ» гэжэ нэрлэнэ.

Энэ протоколдо гар табилга тухай Москваһаа абтаһан дэлгэрэнгы мэдээсэлнүүдые Прагын бүхы газетэнүүд мүнөөдэр түрүүшынгээ хуудаһануудта толилоо.

Энэ хадаа манай оронуудай хоорондохи политическэ болон экономическа харилсаануудай талаар элитэ ехэ ушар болоно гээд «Руде право» газетэ бэшэнэ. Договорой хүсэндөө байха болзорые һунааһан ушар манай аха дүү оронуудай хоорондохи хани барисаанай харилсаа холбооной бата бэхи байһые эли тодоор харуулна гээд газетэ үргэлжэлүүлэн бэшэнэ.

Дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүдтэ манай оронуудай хоорондо тогтоогдоһон аха дүү ёһоной харилсаанай үрэ ехэтэй, бата бэхи байһыень 20 жэлэй дүй дүршэл гэршэлэн харуулаа гээд «Руде право» газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

Индонезидэ хани халуун угталга болоно

ДЖАКАРТА, ноябриин 28. (ТАСС). Совет космонавтнууд-баатарнууд «Калибата» гэжэ кладбищи дээрэ ерэжэ, Индонезиин эрхэ сүлөөгэй болон бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлэй үедэ наһа барагшадай памятнигай дэргэдэ венок табяа. Удаань, совет космонавтнууд премьерэй нэгэдэхи орлогшо Субандрио, премьер-министрэй орлогшонор Блеймен болон Салех гэгшэдтэй уулзаа. Эб найрамдалай тала баригшадай Индонезиин национальна комитедэй, индонезийско-советскэ хани барисаанай бүлгэмэй, «Гервани» гэжэ эхэнэрнүүдэй организациин, Ази, Африкын оронуудтай һанал нэгэдэлгын комитедэй түлөөлэгшэдтэй совет космонавтнууд хани халуун оршон байдалда уулзаһан байна.

Замбуулинай дайдые шэнжэлэн мэдэхэ талаар Советскэ Союзай туйлаһан амжалтануудта зорюулагдаһан лекци үдэрынь Джакартын университедтэ болоо, тэрээндэ совет космонавтнууд хабаадалсаһан байна.

Патриодууд тэмсэл хэһээр

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 28. (ТАСС). Камау провинциин урда талада байһан правительственна сэрэгүүдтэ Урда Вьетнамай батальон шахуу патриодууд энэ һүни добтолоо.

АП агенствын Сайгоной корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор правительственна сэрэгүүдэй зүгһөө 15 хүн алуулаа, 20 хүн шархатаа.

Гэс Холлой мэдүүлгэ

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 28. (ТАСС). Холбоото Штадуудай коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн Гэс Холл хэблэлдэ зорюулжа хэһэн мэдүүлгэ соогоо иигэжэ хэлээ. Президент Кеннедиин политикые Джонсоной правительство үргэлжэлүүлхэ хүсэлэнтэй гэжэ конгресс дээрэ шэнэ президентын хэлсэһэн үгэ гэршэлнэ. Тиимэһээ эб найрамдал хангаха, гражданска эрхэ тухай хуули дары баталха политика бэелүүлхэ гэһэн уряае США-гай коммунис парти ехээр дэмжэнэ гээд Г. Холл мэдүүлээ.

Алууршын һомон президент Кеннедиие тудахаһаа гадна, уласхоорондын шахардуу шанга байдал һуларуулха, үндэһэ яһанай илгаа гаргалгые түргэноор хорихо гэһэн политикые һуларуулха зорилготой байгаа.

Американ арад Урда Вьетнамда гү, али дэлхэйн бусад районуудта США-гай хэдэг империалис ябуулгануудые хэзээдэшье дэмжэдэггүй байгаа, иимэ политикые мүнөөшье дэмжэхэгүй. Гражданска эрхэ тухай хуулиие баталан абажа, президент Кеннедиин дурасхаалые мүнхэлхэ һанал бодолые американ арад зоригжолтойгоор һайшааха байна. Эб найрамдалай түлөө эрэлхэгээр тэмсэхэ гэжэ наһа бараһан президентын уряалһан уряае американ арад һайшаана, социальна түрүү хуули баталха зорилготой бүхы оролдолгонуудые хүсэдөөр дэмжэнэ гээд, Г. Холл мэдүүлээ.

Шэнэ хэлсээнүүдые баталха шухала

ЛОНДОН, ноябриин 28. (ТАСС). Ядерна зэбсэг туршалгые хорихо тухай договор баталһанайнгаа һүүлээр зүүн болон баруун оронууд хадаа мүнөө шэнэ хэлсээнүүдые баталха ёһотой гээд Вашингтонһоо бусажа ерэһэнэйнгээ һүүлээр Английн премьер-министр Дуглас-Хьюм үсэгэлдэр Манчестертэ мэдүүлһэн байна. Вашингтондо Дж. Ф. Кеннедиие тэрэ хүдөөлүүлэлсээ, США-гай шэнэ президент Джонсонтой уулзаа.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо А. Микоян, Канадын премьер-министр Пирсон болон ФРГ-гэй канцлер Эрхардтай Америкын ниислэлдэ болоһон «угаа туһатай хөөрэлдөөнүүдтэ» хабаадааб гэжэ зааха зуураа, Дуглас-Хьюм иигэжэ онсолон тэмдэглээ. Зүүн болон баруун оронууд ядерна туршалгануудые хорихо тухай договор баталһанайнгаа һүүлээр саашадаа шэнэ хэлсээнүүдые баталхын тулада бүхы юумэ хэхэ ёһотой.

Уласхоорондын шахардуу шанга байдал һуларуулха хэрэгтэ Англи һайн үүргэ дүүргэжэ шадаха гэжэ һананаб гээд Английн премьер-министр онсолон тэмдэглэнэ.

Мүрдэлгэ дутамаг тулюураар хэгдээ

СОФИ, ноябриин 28. (ТАСС). Президент Кеннедиие алаһан тушаа хэрэг мүрдэлгэ ехэ тулюураар дутуутайгаар хэгдээ гээд Болгариин «Земеделско знаме» гэжэ газетэдэ интервью үгэхэдөө юристнүүд-демократнуудай уласхоорондын ассоциациин генеральна секретарь, Парижай адвокат Жоэ Норман мэдүүлээ. Президентые хорлолгодо нэгэ гү, али хэдэн хүн хабаадааб гэжэ Далласай полици хамагай түрүүндэ элирүүлхэ ёһотой байгаа. Освальд ганцаараа буудаа гэжэ Техасай полициин болон сүүдэй засагаархид соносхоходоо ехээр яараа гэжэ би һанаха байнаб. Тиихэдээ Освальд марксис үзэлтэй байһан дээрэһээ иимэ ябадал хээ гэжэ гэмнэһэн байна бшуу.

Далласай полициин иимэ ябуулга рейхстагые галдалгаһаа уламжалан хэгдэһэн мүрдэлгэдэ адлирхуу болоно.

Алуурша гү, али алууршад хорлолго хэһэнэйнгээ һүүлээр хайшан гээд тэрьелжэ үгы болооб гэжэ бидэнэр мүнөөшье хүрэтэр мэдэнэгүйбди. Освальдые алуурша гэжэ сэпосхоһонойнгоо һүүлээр саашанхи мүрдэлгэ хэхэеэ болиһониинь мүрдэлгын ехэ дутагдал гээшэ гээд Нормон тэмдэглээ. Тиихэдэ Освальдые өөрыень алаһан ушар Далласай полицида һэжэглэхэ үндэһэ баримта олгоно гэжэ Норман тэмдэглээ.

Президент Кеннедиие үнэхөөрөөл алагшадай баригдажа, шангаар хэһээгдэхые ехээр хүсэжэ байһанаа бүхы юристнүүд-демократнуудай зүгһөө би элирхэйлэн мэдүүлнэб гээд Ж. Норман түгэсхэлдөө онсолон тэмдэглэһэн байна.

Президентые хорлон алалгын шэнэ баримта

ПАРИЖ, ноябриин 28. (ТАСС). «Президент Кеннедиин алуулхада үнгэрэгшэ гарагай зургаанай 12 час 30 минутада 6-дахи дабхарай уршагта таһалга соо ядахын сагта хоёр хүн байгаа гэжэ ФБР мүнөө үнэншэнэ...» гэжэ «Пари-Пресс-Энтрансижан» газетын корреспондент Далласһаа мэдээсэнэ.

Хорлолгын һүүлээр уданшьегүй Америкын флодой морягай буулгаһан фильмые хэдэн дахин хараһанайнгаа һүүлээр ФБР энээниие тодоруулжа шадаа гээд корреспондент үргэлжэлүүлнэ.

Зургаадахи дабхарай сонходо ганса бэшэ, харин хоёр хүнэй сонхын богоһо түшэһэн дүрсэнүүд энэ фильмын кадрнууд соо элеэр харагдадаг байба.

Камбоджын хилэ дээрэ харата ааша гаргагдаба

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 28. (ТАСС). Урда Вьетнамай солдадууд Камбоджын Такео гэжэ провинци руу шурган ороод, нютаг зоной дундаһаа нэгэ хүниие алаа, хоёр хүниие барижа абаашаа гээд ЮПИ агенствын корреспондент Пном-Пеньһээ мэдээсэнэ.

США нюуса хэмэл одо табиба

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 28. (ТАСС). США-гай агаарай-сэрэгэй хүсэнүүд Ванденбергдэхи (Флорида штат) агаарай-сэрэгэй баазаһаа нюуса хэмэл одо табяа гэжэ ЮПИ агенство мэдээсэнэ. «Тор-Аген» гэжэ ракетын хүсөөр хэмэл одон табигдаа.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн пленарна заседани

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 28. ТАСС-ай тусхай корреспондент Л. Лосев иигэжэ дамжуулна:

Ядерна болон термоядерна зэбсэг хэрэглэлгые хорихо тухай хэлсээ баталхын тулада конференци зарлаха тушаа нэгэдэхи комитедэй резолюциие ООН-ой Генеральна Ассамблей ноябриин 27-ной пленарна заседани дээрээ баталһан байна. Иимэ конференци зарлаха тухай асуудал яаралтайгаар шэнжэлжэ үзэхыень, үрэ дүн тухайнь Генеральна Ассамблейн XIX сесси дээрэ мэдээсэхыень буу зэбсэг хуряаха талаар 18 гүрэнэй түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн комитедэй Женевэдэхи зүблөөе тус резолюци гүйна.

Резолюци олонхиин дуугаар баталан абтаа. Баталхын түлөө 64 орон, тэрэ тоодо социалис оронууд дуугаа үгөө. 25 делегаци һаналаа барьяа. 17 орон, тэрэ тоодо США, Англи, Франци, НАТО-до ородог бусад оронууд арсажа дуугаа үгөө.

Һайн һайхан сэдьхэлээрээ буу зэбсэг хуряаха талаар гол ёһоной зүбшэгдэһэн тухай советско-американска мэдүүлгэдэ тааруугаар уласхоорондын шанга хиналта доро буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, хүсэдөөр хуряаха тухай хэлсээе саашадань үргэлжэлүүлхые 18 ороной комитедые уряалһан резолюци үндэр дуунда табигдангүйгөөр Генеральна Ассамблейн делегадуудай альга ташалган доро баталан абтаа. Уласхоорондын шахардуу шанга байдал һуларуулха, дайнай аюул зайсуулха, буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, хүсэдөөр хорихо тухай хэлсээ баталалгада туһалхаар хэмжээнүүдые абаха тушаа үтэеэ ойлголсохыень 18 ороной комитедые Ассамблей уряалһан байна.

Ядерна болон термоядерна туршалгануудые болюулха тон шухала байһан тухай резолюциие Генеральна Ассамблей 104 дуугаар баталан абаа. Албани арсажа дуугаа үгөө. Гурбан делегаци һаналаа барьяа. Москвагай договорто гараа табилсахые резолюци бүхы оронуудые уряална, мүн бүгэдэ ниитын хабаадалгатай хэлсээ баталхын тулада зүблөө үргэлжэлүүлхыень 18 ороной комитедые мүн лэ уряална.

Латиин Америкые ядерна зэбсэггүй орон нютаг гэжэ соносхохо тухай резолюци олонхиин 91 ороной дуугаар баталан абтаа. 15 орон — Алжир, Болгари, Бурунди, Белорусси, Куба, Чехословаки, Франци, Венгри, Мали, Монгол, Польшо, Тунис, Украина, СССР, Венесуэлэ һаналаа барьяа. Албани дуугаа үгэлгэдэ хабаадалсаагүй. Гондурасай, Иорданиин, Лаосой болон Угандын делегадууд резолюциин баталан абтаха үедэ байгаагүй.

Чехословакиин айлшад „Улаан Оронгод[...]

Чехословакиин аяншалагшад Буряадаймнай республика соогуур айлшалһаар.

«Улаан Оронго» колхозой түб хүрэхэеэ ябатарнь, харгын бэлшэр дээрэ айлшадые угтаһан угтамжа хүлеэжэ байба. Улаан-Үдын хүдөөгэй районой гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Н. Б. Иринчеев, «Улаан Оронго» колхозой түрүүлэгшэ М. Д. Цыренов, парткомой секретарь Б. Л. Кишиктуев, колхозой үнинэй гэшүүд Р. Б. Бимбаев, Д. Н. Цыденов болон бусад тэдэнэрые угтаа. Тиихэдээ Мирослав Зикмунддэ, Юзеф Коринтда буряад ёһоор сагаан эдеэнэй дээжэ — аягатай һү барьяа. Удаань чехословакиин айлшадта хандан, ахамад колхозник Р. Б. Бимбаев амаршалгын үгэ хэлэбэ: — Буряадайнгаа газар дайда дээрэ бүхэдэлхэйн элитэ аяншадые угтажа байһандаа ехэ баяртайбди.

Харюугай үгэ хэлэһэн Мирослав Зикмунд колхознигуудай халуунаар угтаһанда баясхалан хүргөө. Тиих[...] иигэжэ хэлээ: — Мүнөө г[...] үбэл, ноябрь байбашье, з[...] нэйтнай халуун үгэ маниие[...] лаасуулаа.

Һүүлээрнь айлшад колх[...] ажабайдалтай танилсаа. [...] ра, гүүртэ дээгүүрнь [...] Үдэшэлэн айлшадай хүнд[...] дэ колхозой клуб соо кон[...] наадан харуулагдаһан ба[...]

Зураг дээрэ: Угтамжа [...] рэ сагаан эдеэ барюулалт[...]

В. Зорк[...]

фотонь автора[...]

Тобшо мэдээсэлнүүд

Фосфорно рудагай шэнэ хэ[...] шэ Свобода станци шадар [...] бо. Энэ хадаа Курска облас[...] олдоһон фосфоридуудай 31-[...] уурхай болоно. Рудагай гү[...] най хоёр хубинь нээмэл ар[...] дээрэһээнь малтагдажа зөб[...] юм.

**

Сердовско часай завод ([...] зенскэ область) стол дээрэ [...] электрочас орон дотороо анха[...] рүүн бүтээн гаргаба. Харма[...] фонариин батарейгаар тус ча[...] механизмынь хүдэлхэ юм. [...] батарей 6—9 һарын турша [...] часай механизмые хүдэлгэхэ [...] далтай. «Маяк» гэжэ электр[...] суудые завод олоор бүтээн гар[...] даг болобо.

Шатар

Дүрбэн уулзалгын удаа

Республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн эмэгтэй шатаршадай мүрысөөнэй удаадахи, дүрбэдэхи уулзалга үнгэргэгдэбэ. Энэ үдэр республикын чемпион Гармаеватай наадаһан Соколова абаһаар яһала һайнаар, эмхи гуримтайгаар добтолжо, нүхэрөө ехэтэ тухашаруулба. Шатарай наада харахаар суглараагшадай олонхидынь һанаандаа Соколовада очко бэшэһэн лэ байба ха. Тээд удаадахи ябадалнуудай хэгдэхэдэ Соколова бодонуудаа алдаһаар алдажа, нүхэртөө шухала очко нэмүүлбэ. Республикын үнинэй шатаршан Норжима Бадмацыреноватай наадаһан Люда Будаева (хоердохи интернат-һургуулиин һурагша) даам даамай, болгоомжотойхоноор добтолжо, абаһаар хоёр хүнэй бодонуудыень эдиһэн, удаань шүүһэн байна. Улымжиева Чекмаревае, Ачитуева Синяковае, Ооржак Махановае, Бережкова Данзанов шүүгээ. Энэ үдэр хойшолуулагдаһан партинууд наадагдаа. Эндэ Синякова Махановае, Соколова Ринчиновае шүүһэн байна.

Дүрбэдэхи уулзалгын удаа Гармаева Улымжиева хоёр тус бүридөө 3,5 очкотой түрүүлжэ ябана. Хүдөө ажахын институдай студентка Ооржак 3 очкотой болонхой.

А. Игумнов.

Техникумүүдэй дунда...

Улаан-Үдэ городой техникумүүдэй һурагшадай дунда спартакиада үнгэргэгдэжэ байнхай. Эдэнэр спортын табан зүйлөөр — баскетбол, столой теннис, шатар, сана, коньки, хүнгэн атлетикээр хоорондоо мүрысэхэ юм. Гурбадахи уулзалгын болоходо электротехникумэй һурагшад механико-технологическа техникумэйхидые 3:2, түмэр замайхид ой модоной техникумэй шатаршадые 4:1 тоотойгоор шүүгээ. Мүн хүгжэмэй училищиин һурагшад кооперативна техникумэй һурагшадта 1:4 тоотойгоор шүүгдэһэн байна. Хүдөө ажахын техникумэйхид культпросвет училищиинхидые 3:2 тоотойгоор шүүһэн байха юм.

Басагадай дунда үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ хүдөө ажахын — түмэр замшадай, электротехникум — культпросвет училищиин һурагшадай командануудай 1,5:1,5 тоотойгоор тэнсээ. Багшанарай училищиин һурагшад кооперативна техникумэй шатаршадые 2,5:1,5 тоотойгоор шүүһэн байна.

Эрэшүүлэй дунда 10,5 очкотой болоһон түмэр замшадай, хүдөө ажахын техникумэй команданууд, басагад сооһоо түмэр замшадай команда түрүүлжэ ябана.

Н. Иванов.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометео[...] торыин мэдээсэһэнэй ёһоор, [...] дэр республика доторнай үү[...] шэг байха, саһан орохогүй. [...] тээһээ һулашаг һалхитай ба[...] Улаан-Үдэдэ үглөөгүүр 15-[...] үдэртөө 5—7 градус хүйтэ[...] ха.

Декабриин 1—2-ой үдэр[...] республика дотор бага зэрг[...] тэй, саһан орохогүй. Бару[...] һээ һулашаг һалхитай байх[...] публикын хойто нютагууда[...] ниндөө 28—33, урда аймагу[...] 18—23, үдэртөө хойто аймагу[...] нютагуудаар 13—18, урда [...] гуудта 5—10 градус хүйтэ[...] хаар хүлеэгдэнэ.

Редактор Ц. О. ОЧИРО[...]

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Уд[...] улица Ленина, 35. Телефоны: редактора — 23-67, зам. реда[...] гора — 38-42, зам. редактора — 35-84, секретариата — 27-3[...] отделов: сельскохозяйственного производства и партийно[...] жизни — 47-59, 35-14, промышленного производства и парти[...] ной жизни — 48-89, 33-61, корректорская — 35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологическо[...] — 24-74, советского строительства и быта — 34-93, рабсельк[...] ров и писем — 25—41, 38-30, информации — 32-74 и перев[...] дов — 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00589. Зак. № 6433.